

Дунёда ўзбек
заминига тенг
келадиган
заминнинг ўзи
йўқ.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 23-noyabr, shanba №93 (8638)

ҚУЁШ ЭНЕРГИЯСИ — КЕЛАЖАК ЭНЕРГИЯСИ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ОСИЁ ҚУЁШ ЭНЕРГИЯСИ ФОРУМИНИНГ ОЛТИНЧИ ЙИГИЛИШИДАГИ НУТҚИ

Хурматли Форум иштирокчилари!
Хонимлар ва жаноблар!
Сиз, азиз меҳмонларимизни, ну-
фузли халқаро ташкилотлар ва молия
институтлари, хорижий давлатлар
ҳукуматлари раҳбарлари, йирик агент-
лик ва компаниялар, тадқиқот марказ-
лари вакиллари, мутахассис ва экс-
пертларни — Форумнинг мазкур йи-
гилишида қатнашаётган барча ишти-
рокчиларни Тошкент шаҳрида қабул
қилиш ва кутлаш, ҳаммагизга чуккур
ҳурмат-эҳтиромимизни билдириш биз
учун катта шарафдир.

Мен Осий тараққиёт банки прези-
денти Такехико Накао жанобларига
Форум йиғилишида шахсан иштирок
этаётгани, «Қуёш энергияси бўйича
Осий ташаббуси»ни ҳаётга татбиқ
этишга қўшаётган улкан ҳиссаси, Осий
тараққиёт банки ва унинг тузилмала-
ри томонидан қуёш энергетикасидан
фойдаланиш ва уни жадал ривожлан-

тиришни рағбатлантириш соҳасида
кўрсатилаётган бекиёс ёрдам учун ало-
ҳида миннатдорлик билдираман.

Форум мажлисида иштирок этаёт-
ган Халқаро энергетика агентлиги
(ХЭА), Бирлашган Миллатлар Ташки-
лотининг Саноатни ривожлантириш
ташкilotи (ЮНИДО), Ислом тараққи-
ёт банки ва бошқа халқаро марказлар
ва тузилмалар вакиллари, мазкур
анжуманга катта қизиқиш билдирган
барча меҳмонларимизга самимий та-
шаккур изҳор этаман.

«Қуёш энергияси технологиялари-
ни ривожлантириш тенденциялари ва
истикболлари» мавзусидаги мазкур
йиғилиш учун таклиф этилган кун тар-
тибини, биринчи навбатда, «Қуёш
энергетикаси учун ускуналар ва эҳти-
ёт қисмлар ишлаб чиқариш саноати-
ни ривожлантириш ва Осий ускуна-
лар бозорини кенгайтириш истикбол-
лари» каби масалаларни ҳар томон-

лама муҳокама қилиш, ҳеч шубҳасиз,
ғоят долзарб аҳамиятга эга бўлиб,
кўплаб давлатлар ва минтақаларда
катта амалий қизиқиш уйғотади.

Маълумки, цивилизациялар тарихи-
да энг самарали энергия манбалари-
ни топиш доимо алоҳида аҳамиятга
эга бўлиб келган. Биринчи навбатда,
электр ва иссиқлик энергиясининг
асосий хомашёси бўлган углеводород
захираларини ўзлаштириш учун
сўнгги ўн йилликда улкан миқдордаги
инвестиция маблағлари йўналтирил-
ди ва йўналтирилмоқда.

Бугунги кунда энергия ресурслари
манбалари, нефть ва газ захирала-
рига эга бўлиш чексиз даромад олиш
ва халқаро майдонда ўзининг мавқеи
ва таъсирини оширишда алоҳида
аҳамият касб этадиган энг муҳим
омиллардан бири экани ҳеч кимга сир
эмас.

(Давоми 2—3-бетларда.)

Пойтахтимиздаги
Симпозиумлар саройида
22 ноябрь кун Осий
қуёш энергияси
форумининг олтинчи
йиғилиши бошланди

Мазкур тадбирнинг ўтқа-
зилиши Осий тараққиёт
банки Бошқарувчилар ке-
нгашининг 2010 йил май ойи-
да Тошкентда ўтган йиллик
мажлисида илгари сурилган
Осий минтақасида қуёш
энергетикасини ривожлан-
тириш бўйича Осий тарақ-
қиёт банки ташаббуси дои-
расида эълон қилинган эди.

Осий қуёш энергияси фо-
румнинг мазкур йиғилиши-
да Осий, Европа, Шимолий
ва Жанубий Америка мам-
лакатларидан қарийб 300
нафар халқаро молия инсти-
тутлари, компания ва кор-
порациялар, илмий-тадқи-
қот марказлари вакиллари,
олимлар, соҳа мутахассис-
лари ва экспертлар ишти-
рок этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти Ислом Каримов
Осий қуёш энергияси фору-
мининг олтинчи йиғилиши-
да нутқ сўзлади.

Мамлакатимизда муста-
қилликнинг дастлабки кун-
ларидан амалга оширилаёт-
ган кенг қўламли ислохотлар
барқарор ривожланаётган
бозор иқтисодиётига асос-
ланган демократик ҳуқуқий
давлат барпо этишга қара-
тилган. Давлатимиз раҳба-
ри томонидан ишлаб чиқил-
ган ва бутун дунёда кенг
эътироф этилган тараққиёт-
нинг «ўзбек модели» бу бо-
радаги ишларда мустаҳкам
асос бўлиб хизмат қилмоқ-
да.

(Давоми 4-бетда.)

ОСИЁ ТАРАҚҚИЁТ БАНКИ ПРЕЗИДЕНТИ ТАКЕХИКО НАКАОНИНГ НУТҚИ

Мухтарам Президент Жа-
ноблар!

Хурматли хонимлар ва жа-
ноблар!

Осий тараққиёт банки,
Осий қуёш энергияси фору-
ми йиғилиши иштирокчилари
номидан Ўзбекистон раҳ-
бариятига ушбу тадбирнинг
юксак савияда ташкил этил-
гани учун миннатдорлик бил-
диришга ижозат бергайсиз-
лар. Шунинг таъкидлаш кераки-
ки, бундай нуфузли анжуман
Марказий Осийда илк бор
ўтказилмоқда.

Ўзининг буюк мутафаккир-
лари, қадимий тарихи ва бой
маданияти билан дунёга
машҳур Ўзбекистонга та-
шир буюрганимдан ғоят мам-

нунман, 2010 йилда Осий та-
раққиёт банки Бошқарувчи-
лар кенгашининг 43-йиллик
мажлиси ҳам Тошкентда
ўтказилган эди. Айнан шу
мажлисда Ўзбекистон ва
ОТБнинг қуёш энергетикаси-
ни ривожлантириш бўйича
яқин ҳамкорлигига асос со-
линган. Бугунги мажлис
эса ушбу ҳамкорликни янада
мустаҳкамлаш борасидаги
муҳим қадамдир.

Ўзбекистоннинг мустақил-
ликка эришгандан сўнг ўтган
қисқа вақт давомида қўлга
киритган улкан ютуқ ва мар-
ралари мени ғоят ҳайратга
солди. Бу, шубҳасиз, мамла-
кат раҳбариятининг хизмат-
лари самарасидир. Прези-

дент Ислом Каримов ва мам-
лакатингиз ҳукумати Ўзбе-
кистон халқининг ҳаёт дара-
жасини юксалтириш йўлида-
ги машаққатли меҳнати ўзи-
нинг улкан самараларини бе-
раётгани билан табриклай-
ман.

Сўнгги ўн йилда Ўзбекис-
тон иқтисодиётининг ўсиш
суръатлари дунёдаги кўплаб
ривожланган ва ривожлана-
ётган мамлакатлардаги
кўрсаткичлардан юқори
бўлмоқда. Мамлакатингиз-
нинг кучли солиқ-бюджет си-
ёсати ва ташқи қарзининг
камлиги мустаҳкам макроик-
тисодий асос яратилганидан
далолат беради. Бу Ўзбекис-
тонга аҳоли фаровонлигини

юксалтиришга қаратилган
кенг қўламли ислохотларни
амалга ошириш, инвести-
цияларни фаол жалб қилиш
имконини бермоқда. Бу ин-
вестициялар, айти пайда,
саноат секторини модерни-
зация қилиш ва кенгайти-
риш, асосий ва ижтимоий
инфра тузилмани такомил-
лаштиришни таъминлашга
хизмат қилмоқда.

Ўзбекистонда 2012 йилда
жалб қилинган инвестиция-
лар умумий ҳажми 2011 йил-
дагига нисбатан 14 фоизга
ўсди. Хорижий инвестиция-
лар жами инвестицияларнинг
22 фоиздан ортигини ташкил
қилди.

(Давоми 3-бетда.)

ДЕПУТАТЛАР 2014 ЙИЛДА ИШ ҲАҚИДА ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ДАСТУРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИЛАР

20 ноябрь кун Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонун-
чилик палатасининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Қонунчилик палатаси Кенгаши
томонидан таклиф этилган кун тар-
тиби тасдиқланганидан кейин де-
путатлар 2014 йилда иш Ҳақида
ташкил этиш ва аҳоли бандлигини
таъминлаш дастури лойиҳасини
муҳокама этдилар. Меҳнат ва
аҳолини ижтимоий муҳофаза
қилиш вазири А.Ҳайтов ушбу ма-
сала бўйича маъруза қилди.

2014 йилда иш Ҳақида таш-
кил этиш ва аҳоли бандлигини таъ-
минлаш дастури Ўзбекистон Рес-
публикаси Вазирлар Маҳкамаси то-
монидан ишлаб чиқилганлиги
ҳамда Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси кўриб чиқиши учун кири-
тилганлиги таъкидланди.

(Давоми 6-бетда.)

МЕН БАХТЛИ БОЛАМАН

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ОСИЁ ҚУЁШ ЭНЕРГИЯСИ ФОРУМИНИНГ ОЛТИНЧИ ЙИФИЛИШИДАГИ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Кейинги пайтда углеводород хомашёсини қазиб олиш борасида юз берган, «сла-нец инқилоби» деб аталаётган янги босқич эртага баъзи қитъалар, мамлакат ва худудларнинг энергетика бозоридаги ҳамда жаҳон майдонидаги қучларнинг геосиёсий жойлашувидagi ўрни ва ролини ўзгартирадиган жиддий омилга айланиши мумкинлигига шубҳа қилмас ҳам бўлади, деб ўйлайман.

Бироқ бундай ўзгаришлар қайта тикланадиган энергия манбаларига, биринчи навбатда, дунёдаги энг соф қуёш энергиясидан фойдаланишга бўлган, йилдан-йилга ортиб бораётган қизиқиш ва эҳтиёжни ҳеч қачон қусайтира олмайди.

Бу ҳақда гапирганда, қуйидаги фактга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Халқаро энергетика агентлиги маълумотларига кўра, дунёда электр энергияси ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръатлари ўртача 3,4 фоизни ташкил этаётган бир пайтда, қайта тикланадиган энергия манбаларининг энг истиқболли таркибий қисми бўлган қуёш энергияси кейинги беш йил давомида ҳар йили мисли қўрилмаган суръатларда, яъни 60 фоизга ошмоқда.

Ана шу 5 йил мобайнида қуёш энергетикаси соҳасида йўналтирилган ялпи инвестициялар ҳажми 520 миллиард долларни, жумладан, фақат 2012 йилнинг ўзига 143 миллиард долларни ташкил этди.

Қуёш станциялари томонидан 2012 йилда ишлаб чиқарилган жами электр энергияси 113 миллиард киловатт-соатни, жумладан, фотоэлектр станциялар бўйича 110 миллиард киловатт-соатни ташкил этди.

Халқаро экспертларнинг фикрига кўра, дунёда муқобил ва қайта тикланадиган энергия манбаларини излаб топиш ва уларнинг самардорлигини ошириш, хусусан, электр ва иссиқлик энергияси олиш учун қуёш энергиясидан фойдаланишга бўлган қизиқишнинг жадал ўсиб боришига олиб келаётган сабаблар кўп.

Биринчи навбатда, бу жаҳон иқтисодиётида энергияга бўлган талабнинг йил сайин ортиб бораётгани билан боғлиқ. Яна бир сабаби шундаки, анъанавий углеводород хомашёси бўлмиш нефть ва газнинг янги манбаларини ўзлаштириш тобора қийинлашиб бораётгани ва шу билан бирга, уларнинг захиралари камайиб кетаётгани халқаро ҳамжамиятда ташвиш уйғотмоқда.

Аммо шу борада ҳеч қачон эътиборсиз қолдириб бўлмайдиган шундай муҳим бир омил борки, у ҳам бўлса, қазиб олинаётган ёқилгидан фойдаланиш

мисли қўрилмаган даражада кенгайиб бораётгани атропо-муҳитга сезиларли даражада зарар етказаятгани, аҳолининг саломатлиги ва ҳаёт сифатига салбий таъсир кўрсатаётгани ва келажакда глобал миқёсда барқарор ривожланишга хавф солаётгани билан боғлиқ.

Юзага келган вазиятдан чиқиш йўлларида бири, бу, **аввало, қайта тикланадиган энергиянинг энг самарали ва истиқболли манбаи сифатида қуёш энергетикасини ривожлантириш лойиҳаларига инвестиция йўналтиришни янада кўпайтиришдан иборат.**

Иккинчидан, муаммони ҳал этишда илмий ва тажриба-конструкторлик ишланмаларини ҳар томонлама жадал ривожлантириш ва шунингдек, қуёш электр энергияси ишлаб чиқарувчилар ва унинг истеъмолчиларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш талаб этилади.

Учинчидан, бу борадаги яна бир имконият углеводород хомашёсидан фойдаланишга асосланган анъанавий энергетика тизимига нисбатан қуёш энергетикаси рақобатдошлигини таъминлаш билан боғлиқ.

Агар 2008 йилда бир киловатт-соат қуёш электр энергиясини ишлаб чиқариш 35 цент даражасида бўлган бўлса, бугунги кунга келиб бу рақам, экспертларнинг маълумотларига кўра, ўртача 11-12 центни ташкил этаётгани, Хитой ва Ҳиндистон каби айрим мамлакатларда эса барпо этилаётган фотоэлектр станцияларда бир киловатт-соат электр энергияси таннархисини 8-9 центга қадар тушириш вазифаси қўйилаётганини ҳисобга оладиган бўлсак, ҳеч шубҳасиз, бу мақсадга эришиш мумкин экани аён бўлади.

Бошқача айтганда, баъзи мамлакатлардаги фотоэлектр станцияларда ишлаб чиқарилаётган электр энергияси, унга нисбатан анъанавий имтиёз ва преференциялар қўлланмаётган бўлса-да, углеводород хомашёсини ёқиш ҳисобидан олинadigan электр энергияси билан рақобатлаша олади.

Яна бир масала. Вақти-вақти билан такрорланаётган глобал иқтисодий инқирозлар сабабларини таҳлил қилиш асносида хулоса чиқарган айрим олимларнинг фикр-мулоҳазаларида муайян мантиқ мавжуд. Яъни, ҳалокатли инқироздан чиқиш йўлини топиш жаҳон ҳамжамиятини замонавий технологияларнинг принципиал жиҳатдан янги авлодини ўзлаштиришга, бошқача айтганда, ишлаб чиқаришнинг янада жадал ва тежамкор ўсиш суръатларини таъминлайдиган илмий-техник тараққиётнинг янги босқичига олиб келади.

Шу муносабат билан қуйидаги хулосага келиш

қийин эмас. 2008 йилда бошланган ва ҳамон давом этаётган глобал инқироздан чиқиш кўп жиҳатдан бизнинг биринчи навбатда энергетика соҳасида технология тараққиётининг янги босқичига қанчалик тез ўтишимизга боғлиқ.

Бу ўринда сўз бугунги кунда ривожланаётган давлатлар иқтисодиётини қайта тиклашга тўқсизлик қилаётган асосий сабаблардан бири — анъанавий энергия ресурслари, авваломбор, нефть нархининг асосий равишда юқори бўлиб қолаётгани ҳақида бормоқда. Иқтисодий жиҳатдан самарали фотоэлектр энергияси манбаларини оммавий равишда жорий этиш истиқболда нефть нархини оптималлаштириш имконини беради. Бу эса ўзининг чекланган валюта захираларини углеводород хомашёсини четдан сотиб олиш учун сарфлашга мажбур бўлаётган ривожланаётган мамлакатларни жадал тараққиёт этириш борасида рағбатлантирувчи восита бўлади. **Шундай экан, қуёш энергетикаси инқироздан чиқишда локомотив вазифасини бажарадиган омиллардан бири бўлиши мумкин ва зарур.**

Муҳтарам анжуман қатнашчилари!

Ўзбекистонда энергетика мақсадлари учун қуёш энергиясидан фойдаланиш бўйича амалга оширилаётган ишлар ва бу жараёнларнинг қўламини ва амалий йўналишларини кенгайтиришни тақозо этадиган омилларга қисқача тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Бу, биринчи навбатда, мамлакатимизда барқарор юқори ўсиш суръатлари таъминланаётгани, шунингдек, амалга оширилаётган таркибий тўб ўзгаришлар, иқтисодиётни диверсификация ва модернизация қилиш, sanoatнинг жадал ривожланиши, нефть-газ ва бошқа хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлаш бўйича энг илғор технологиялар билан жиҳозланган замонавий ҳамда қудратли газ-кимё комплексини шакллантириш билан боғлиқ.

Бу борада жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг салбий таъсирига қарамастан, Ўзбекистонда сўнгги олти йил давомида ялпи ички маҳсулотнинг йиллик ўсиш суръати 8 фоиздан зиёдни ташкил этаётганини таъкидлаш қифоя, деб ўйлайман.

2000–2013 йилларда бу кўрсаткич 3,8 баробар, ялпи маҳсулот эса аҳоли жон бошига 3,2 баробар ўсди.

Халқаро молия институтларининг баҳоларига кўра, Ўзбекистон иқтисодиётининг бундай юқори ўсиш суръатлари яқин истиқболда ҳам сақланиб қолади.

Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, sanoatнинг

юқори даражада жадал ривожланиб бораётганини ҳисобга олган ҳолда, мамлакатимизнинг электр энергиясига бўлган талаби 2030 йилда жорий йилга нисбатан 2 баробар ошади ва 105 миллиарддан зиёд киловатт-соатни ташкил этади.

Ўзбекистоннинг қуёш энергетикаси борасидаги салоҳияти ва мамлакатимизда ушбу соҳани ривожлантириш истиқболлари ҳақида гапирганда, қуйидаги фикрларни таъкидлашни истардим.

Биринчи навбатда, Ўзбекистон географик ўрни ва иқлим шароитларига кўра бунинг учун гоёт қулай имкониятларга эга.

Ўзбекистонда ҳаво бир йилда 320 кундан зиёд очик бўлиб, мамлакатимизда йил давомида қуёшли кунларнинг кўплиги бўйича дунёнинг аксарият минтақаларига нисбатан устунликка эга.

Осиё тараққиёт банки ва Жаҳон банки хулосаларига кўра, Ўзбекистонда қуёш энергиясининг ялпи салоҳияти 51 миллиард тонна нефть эквивалентидан орттиқдир.

Ана шу ресурслар ҳисобидан, экспертларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, мамлакатимизда жорий йилда истеъмол қилинадиган электр энергиясидан 40 баробар кўп ҳажмдаги электр энергияси ишлаб чиқариш мумкин.

Мамлакатимизда қуёш энергиясидан фойдаланиш соҳасидаги тадқиқотлар ўтган асрнинг 80-йилларида, Ўзбекистон Фанлар академиясининг Осиё минтақасида ягона ва илмий ишланмалари юртимиздан ташқарида ҳам машҳур бўлган «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг илмий-экспериментал маркази ташкил этилганидан кейин жадал ривожлана бошлади.

Бугунги йиғилиш иштирокчилари Форум дастури доирасида ушбу марказ фаолияти билан танишиш имкониятига эга бўлдилар.

Мазкур илмий мажмуа таркибидаги 1 мегаватт қувватга эга бўлган гелиоконцентраторли улкан қуёш печи 3 минг даражали иссиқ ҳарорат ҳосил қилиш ва ўта соф материаллар ишлаб чиқариш таъминлаш, нобўй илмий тадқиқотлар ва иссиқликка оид синовлар ўтказиш имкониятига эга.

Ўзбекистон бугунги кунда илмий-техник, эксперимент ўтказадиган кадрлар бўйича улкан салоҳиятга эга бўлиб, мамлакатимизда қуёш энергиясини лойиҳалаштириш ва undan фойдаланиш бўйича катта ҳажмдаги конструкторлик ва технологик ишланмалар тўпланган.

«Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлаш-

маси негизда Осиё тараққиёт банки билан ҳамкорликда жорий йилда Тошкентда ташкил қилинган Халқаро қуёш энергияси институти илмий ва илмий-экспериментал тадқиқотлар ўтказиладиган минтақавий марказга айланиши кўзда тутилмоқда. Мазкур тадқиқотлар натижалари қуёш энергиясидан фойдаланиш бўйича истиқболли технологиялар сифатида жорий этилиши мумкин.

Ўзбекистон Осиё тараққиёт банки билан ҳамкорликда Самарқанд вилоятида 100 мегаватт қувватга эга бўлган қуёш фотоэлектр станциясини қуриш бўйича пилот лойиҳани амалга оширишга киришди. Қисқа муддатда унинг лойиҳа-техник ҳужжатлари тайёрланди, 400 гектардан ортиқ ер майдони ажратилди, объект қурилишини бошлаш билан боғлиқ деярли барча масалалар ҳал этилди.

Биз келгусида юқори самара берадиган, янги технологияларга асосланган яна бир нечта йирик қуёш электр станциясини барпо этишга киришишни ўз олдидан мақсад қилиб қўйганимиз. Ҳозирги вақтда шу мақсадда Осиё тараққиёт банки билан ҳамкорликда Ўзбекистоннинг бта худудида энг замонавий ўлчаш станциялари жойлаштирилди ва ҳар томонлама пухта ишланган лойиҳаларни тайёрлашда зарур бўладиган барча маълумотларни йиғиш ишлари олиб боришмоқда. Ўзбекистон фотоэлектрик модуллер ва қуёш энергетикасида қўлланадиган бошқа ускуналари ишлаб чиқариш учун бой хомашё захираларига эга эканини алоҳида қайд этишни истардим.

Ўтган йили мамлакатимизда Жанубий Кореянинг «Неоплант» компанияси билан ҳамкорликда йиллик қуввати 12 минг тоннани ташкил этадиган техник кремний ишлаб чиқарадиган завод фойдаланишга топширилди. Бугунги кунда «Ангрен» маҳсул индустриал зонасида Кореянинг «Шиндонг Энерком» компанияси иштирокида йиллик қуввати 5 минг тонна бўлган кремний ишлаб чиқарувчи иккинчи завод қурилиши ниҳонсига етказилмоқда. Келгусида ушбу маҳсулот юқори самарали фотоэлектрик қуёш панеллари ишлаб чиқариш учун хомашё манбаи бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Хитой Халқ Республикасининг йирик компаниялари иштирокида 2014 йилда «Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонаси худудида дастлабки қуввати 50 мегаватт бўлган фотоэлектр

(Давоми 3-бетда.)

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ОСИЁ ҚУЁШ ЭНЕРГИЯСИ ФОРУМИНИНГ ОЛТИНЧИ ЙИГИЛИШИДАГИ НУТҚИ

(Давоми.
Боши 1–2-бетларда.)

панеллари ишлаб чиқарадиган, “Жиззах” махсус индустриал зонасида эса йилга 50 минг дон қуёш иссиқлик коллекторлари ишлаб чиқарадиган корхоналар ташкил этилади.

Ўзбекистонда маиший ва уй-жой-коммунал соҳада, хусусий уйларда қуёш энергиясидан фойдаланишни кенг жорий этишга, бу борада зарур ишлаб чиқариш ва сервис имкониятларини шакллантиришга катта эътибор қаратилмоқда.

Бизнинг ҳисоб-китобларимизга кўра, бундай технологияларни кенг миқёсда қўллаш яқин йилларда юртимиз энергия тизимига тўшаётган энергия юкини 2

миллиард киловатт-соатга қисқартириш, локал тарзда қарийб 2 миллион гигакалория иссиқлик энергияси ишлаб чиқаришни таъминлаш имконини беради. Бу эса йилга жами 250 миллион доллардан ортқ қийматдаги энергия ресурсини тежашни таъминлайди.

Мамлакатимизда Осиё тараққиёт банки билан ҳамкорликда амалга оширилаётган Қишлоқ жойларда уй-жой қурилишнинг ривожлантириш дастури доирасида ҳар йили намунавий лойиҳалар асосида умумий майдони 1,5 миллион квадрат метрдан зиёд бўлган 10 мингдан ортқ яқна тартибдаги замонавий уй-жойлар барпо этилаётганига эътиборингизни қаратмоқчиман.

Мазкур дастур доирасида биз техник жиҳатдан илғор, қуёш энергетикаси технологиялари қўлланган, юқори энергия самарадорлигига эга бўлган уй-жойларни дунёдаги, жумладан, Европа ва Осиёдаги бу соҳада энг тараққий этган мамлакатлар тажрибасидан фойдаланган ҳолда, оммавий равишда қуришни кўзда тутмоқдамиз.

Биз яқин йиллар мобайнида асосан узоқ ва бориш қийин бўлган ҳудудлардаги 1300та умумтаълим мактаблари ва касб-ҳунар коллежларини тажриба тариқасида қуёш коллекторлари билан таъминлашни режалаштирмоқдамиз. Қишлоқ жойлардаги 600 дан ортқ врачлик пунктларида фотозлек-

трик панеллар ўрнатиллади.

Юқорида баён қилинган фикрларни умумлаштирган ҳолда, бир хулосани таъкидлаб айтишга барча асосларимиз бор. Яъни, **бугунги босқичда қуёш энергиясидан фойдаланиш муаммоси илмий тадқиқотлар ва тажриба-синов ишланмалари соҳасидан уларни амалиётда қўллаш соҳасига барқарор суръатда ўтиб бормоқда. Қуёш энергетикаси эса, қайта тикланадиган энергиянинг бошқа турлари каби, тўлиқ рақобатдош, энергиянинг, энергия олиш усули ва воситаларининг энг соф турларидан бирига айланмоқда.**

Ушбу имкониятдан фойдаланиб, мана шу муҳташам

залда йиғилган сиз азизларга, сизларнинг тимсолинғизда замонавий тараққиётнинг юксак ва олижаноб мақсадлари йўлида қуёш энергиясидан фойдаланиш ишига муносиб ҳисса қўшаётган барча инсонларга самимий миннатдорлик изҳор этишга ижозат бергайсиз.

Хурматли дўстлар!

Азиз меҳмонлар!

Мамлакатимизда қисқа муддат меҳмон бўлишингизга қарамасдан, ўзбекона меҳмондўстликни, халқимизнинг сизга бўлган ҳурмат-эҳтиромини ҳис этасиз, деб ишонаман.

Барчангизга сийҳат-саломатлик, олижаноб фаолиятингизда улкан утуқ ва омадлар, Осиё қуёш энергияси форуми йиғилиши ишига муваффақият тилайман.

ОСИЁ ТАРАҚҚИЁТ БАНКИ ПРЕЗИДЕНТИ ТАКЕХИКО НАКАОНИНГ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Бу эса тараққиётнинг «ўзбек модели» муваффақияти, макрокисодий ва фискаль бошқарув пухта ўйлангани ҳамда бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш салмоқли натижалар бераётганининг ёрқин тасдиғидир.

Осиё тараққиёт банки олий таълим, банк сектори, капитал бозори, ахборот-коммуникация технологиялари, хусусий сектор ролини кенгайтириш ва хусусий сармояларни рағбатлантириш учун меъёрий-ҳуқуқий базани такомиллаштириш каби алоҳида эътибор талаб қиладиган йўналишларда ислохотларни чуқурлаштириш мақсадида Ўзбекистон билан ҳамкорликни янада кенгайтиришдан манфаатдордир. Бундай ёндашув Ўзбекистоннинг янада диверсификация қилинган иқтисодиётга ўтиш ва ишлаб чиқариш суръатларини ошириш, янги иш ўринларини яратиш, жадал ривожланишни давом эттириш, пиროвард натижада, мамлакатнинг ривожланган давлатлар қаторидан жой олишига хизмат қилади.

ОТБ Ўзбекистоннинг фаол ҳамкори сифатида мамлакатнинг кенг қўламли масалалар бўйича саяёҳаракатларини қўллаб-қувватлайди. ОТБ томонидан Ўзбекистонга ажратилган кредитлар умумий ҳажми банкимиз мамлакатингизда фаолият кўрсатишни бошлаган 1996 йилдан буён 3,9 миллиард долларга етди. Сўнгги йилларда ОТБ ўз суверен операцияларига қўшимча равишда хусусий секторга оид янада самарали операциялар дастурини ишлаб чиқди.

Ўзбекистон билан замонавий таълим ва соғлиқни сақлаш тизимлари, ҳудудий алоқалар, савдо ва транзитни ривожлантириш имконини берадиган автомобиль йўллари ва темир йўл инфратузилмасини модернизация қилиш, кичик ва ўрта корхоналарни қўпайтириш ҳисобидан хусусий сектор улушини ошириш, Қишлоқ жойларда уй-жой қурилишнинг ривожлантириш бўйича комплекс дастур, замонавий ҳамда самарали энергетика секторини институционал ривожлантириш ва тако-

миллаштириш каби соҳаларда ҳамкорлик қилиб келмоқдамиз.

Ўзбекистон ва ОТБ ҳамкорлигининг самаралари Ўзбекистондан ташқарида ҳам яхши маълум. Ўзбекистон ва ОТБнинг биргаликдаги саяёҳаракатлари самарасида Ўзбекистондан Афғонистонга электр энергияси етказиб бериш ҳажми ошди. Бунинг натижасида Мозори Шариф ва Қобул аҳолиси электр энергияси билан барқарор таъминланди. Шунингдек, трансчегаравий транспорт алоқаси кучайтирилди. Жумладан, «Ўзбекистон темир йўллари» давлат акциядорлик компанияси Хайратон орқали Мозори Шарифгача темир йўл линиясини қурди.

Қуёш энергетикасини ривожлантириш ҳам ОТБ ва Ўзбекистон ҳамкорлигининг яна бир муҳим йўналишидир.

Табийий газ, нефть ва кўмир каби аъёнавий табиий ресурслар захиралари чекланган. Ушбу ресурслардан электр энергиясини ишлаб чиқариш жараёнида атмосферага зарарли чиқиндилар, жумладан, бугазлари чиқарилмоқда. Бу эса экологик тоза ва чексиз салоҳиятга эга қайта тикланадиган энергия манбаларидан кенг фойдаланишни тақозо этади.

Шу сабабли биз энергияга нисбатан тобора камайиб бораётган эҳтиёжни экологик тоза ресурслар, хусусан, қайта тикланадиган энергия манбалари ҳисобидан таъминлашимиз лозим. Шу муносабат билан мен Ўзбекистоннинг Президент Ислам Каримов раҳнамолигидаги раҳбариятига энергия самардорлигини ошириш, шунингдек, қуёш энергетикасини ривожлантириш соҳасидаги лойиҳаларни мунтазам қўллаб-қувватлаётгани учун яна бир бор миннатдорлик изҳор этмоқчиман. Зеро, углеводород ҳомашёсига бой Ўзбекистонда бундай чоратадбирларни амалга ошириш биринчилардан бўлиб бошлангани таҳсинга лойиқдир.

Ўзбекистон ҳукумати 2010 йилда ОТБнинг кредит шаклида ажратилган 350 миллион доллар ҳажмидаги кўмаги билан юқори технологияли буг-газ турбиналарини жорий қилишга асосланган ҳолда энергия

ишлаб чиқарадиган Таллимаржон иссиқлик электр станциясида лойиҳани амалга оширишга киришди. 2011 йилда ОТБ Ўзбекистонга ўз энергетика ресурсларидан янада самарали фойдаланишга кўмаклашиш мақсадида электр энергиясини автоматлаштирилган ҳисобга олиш тизимини жорий этиш учун 150 миллион доллар ҳажмида кредит ажратди. Яқин вақт ичида Ўзбекистоннинг ёқилғи-энергетика мажмуига қайта тикланадиган энергия манбалари ҳам қўшилди.

Осиё тараққиёт банки Бошқарувчилар кенгашининг 2010 йил Тошкентда ўтказилган 43-йиллик мажлисида Қуёш энергияси бўйича Осиё ташаббуси бошлангани эълон қилинган эди. Бундай баёнотни қабул қилиш учун Тошкентнинг танлангани беҳиз эмас. Серқуёш Ўзбекистон кенг ҳудудга ва юқори малакали мутахассисларга эга мамлакат бўлгани боис минтақада қуёш энергетикасини ривожлантиришда муҳим ўрин тутди. Ўзбекистон учун қуёш энергетикасини кенг қўламада ривожлантириш соф энергия билан таъминлаш, шунингдек, юқори малакали иш ўринларини ташкил қилиш, тадқиқотлар ўтказиш, қуёш энергетикасининг илғор тизимларини ишлаб чиқариш ва уларга хизмат кўрсатиш бўйича технология марказга айланиш имконини беради.

Ўзбекистон ҳукумати ва ОТБ қуёш энергетикасини ривожлантириш соҳасидаги ҳамкорлик доирасида айна шундай комплекс ёндашувни кўзда тутди. Биринчи йўналиш — бу техник-иқтисодий жиҳатдан асосланган кенг қўламли қуёш энергетикаси лойиҳаларини ишлаб чиқиш билан боғлиқдир. ОТБ ушбу мақсадларга эришишда техник жиҳатдан қўмаклашиш ва Ўзбекистонда катта ҳажмдаги қуёш энергияси салоҳиятидан фойдаланиш имкониятига эга олтигандан зиёд участка аниқлангани қувонарли ҳолдир.

Мажлис қатнашчилари Паркент туманидаги Халқаро қуёш энергияси институтини бориб қўриш имкониятига эга бўлди. ОТБ қуёш энергетикасини ривожлантириш бўйича ўзининг иккинчи йўналиши доирасида ушбу институтни ташкил этишда техник ёрдам кўрсатди. Бу йўна-

лиш тегишли илмий тадқиқотларни рағбатлантирадиган ва инсон ресурсларини ривожлантирадиган институтни ташкил қилишдан иборатдир. Мазкур институт кенгайиб, қуёш технологияси соҳасида тажриба алмашиш бўйича йирик марказга айланишига ишонамиз.

Инновация молиялаштириш ва хусусий сектор иштироки Ўзбекистонда қуёш энергетикасини тез ва барқарор ривожлантиришда муҳим омил бўлмоқда. Ушбу жараёнда хусусий секторнинг иштироки узоқ муддатли истикболда қўшимча маблағ жалб қилиш, лойиҳалаштириш ва қурилиш бўйича инновация усуллари жорий этишга хизмат қилади.

Осиё қуёш энергияси форумининг олтинчи йиғилишида Марказий Осиёда илк бор турли халқаро молия институтлари вакиллари, шунингдек, ривожланган ва ривожланаётган мамлакатлар делегациялари иштирок этмоқда. ОТБ 2010 йилдан буён Осиё қуёш энергияси форумини Манила, Токио, Бангкок ва Жодхпурда ўтказган. Бу учрашувлар Осиёда қуёш энергияси салоҳиятига тааллуқли зарур маълумотлар, мавжуд технологиялар, лойиҳалар қиймати ва қуёш энергетикасини ривожлантиришга қаратилган сиёсат йўналишларини аниқлаб олиш имконини бери.

Форумнинг бугунги йиғилиши алоҳида аҳамиятга эга эканининг яна бир сабаби бор. Биз Ислам тараққиёт банки ва Африка тараққиёт банкни Қуёш энергияси форумида илк бор иштирок этётгани билан таъриқлаймиз. Африка ҳам яқин йиллар ичида қуёш энергетикасини ривожлантириш борасида йирик иштирокчига айланади, деб умид қиламиз. Осиё ва Африканинг айрим минтақаларида қуёш энергетикасини ривожлантириш учун қўлай шарт-шароитлар мавжуд. Бу Осиёга ҳам, Африкага ҳам мазкур соҳада ўзаро таъриба алмашиш имконини беради.

Президент Ислам Каримовга Осиё қуёш энергияси форумининг олтинчи мажлиси юксак савияда ташкил этилгани учун яна бир бор самимий миннатдорлик изҳор этишга ижозат бергайсизлар.

ҚУЁШ ЭНЕРГИЯСИ — КЕЛАЖАК ЭНЕРГИЯСИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Ушбу моделнинг асосий мақсади кучли миллий иқтисодиётни ташкил этиш, янги юқори технологияли корхона ва ишлаб чиқаришларни жадал ривожлантириш ҳисобидан унинг рақобатбардошлигини ошириш, тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш учун ресурсларни тежаш имконини берадиган замонавий технология ҳамда услубларни жорий қилишдан иборат. Шу боис ёқилги-энергетика комплексини ривожлантириш, жумладан, ресурсларни тежайдиган янги технологияларни жорий этиш ҳисобидан тараққий эттириш муҳим вазифалардан бири сифатида белгиланган. Мамлакатимизнинг тўла энергетика мустақиллигига эришгани ҳам ушбу йўналишдаги ишлар юксак самаралар бераётганидан далолатдир.

Осиё тараққиёт банки президенти Такехико Накао ўз нутқида Ўзбекистон Марказий Осиёда қуёш энергиясини ривожлантириш борасида етакчи мамлакат бўлиши учун зарур улкан ер ресурслари, қуёшли кунларга, юқори малакали ва билимли инсон ресурсларига эга эканини таъкидлади. Шу боис қуёш энергетикасини ривожлантириш бўйича лойиҳаларни амалга ошириш икки томонлама ҳамкорлиқнинг истикболли йўналишларидан биридир.

Истиқлол йилларида Ўзбекистонда муқобил энергия манбаларидан, айниқса, қуёш энергиясидан фойдаланиш борасида бой тажриба тўпланди. Серқуёш ўлкамизда йилнинг 320 кундан кўпроғида қуёш чарақлаб туради. Қуёш энергиясининг йиллик салоҳияти аса нефть эквивалентида 51 миллиард тоннадан ошади. Бу қуёш энергиясидан электр энергияси ишлаб чиқариш, иссиқ сув ва иситиш тизими билан таъминлаш, қудуддан сув олиш ва уни чучуклаштириш, мева-сабзавотларни қуриштиш ҳамда бошқа кўпала мақсадларда кенг қўламда фойдаланиш имконини беради.

Мажлисида Ўзбекистонда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш катта истикболга эга экани ва бу борада самарали илмий тажриба тўплангани таъкидланди.

Мамлакатимизда қуёш ва биогаз энергиясини ишлаб чиқариш ҳамда ундан фойдаланиш учун зарур кўп тармоқли илмий-тажриба ва моддий-техник база самарали фаолият кўрсатмоқда. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясида қуёш энергиясини ярим ўтказадиган фотоўзғарткичларни ишлаб чиқиш ва уларнинг назарий асосларини яратиш, турли мақсадларга мўлжалланган биоэнергетика манбалари, қурама гелиотехник қурилмалар, мустақил таъ-

минот манбаларини лойиҳалаштириш, юқори ҳароратли гелиоматериалшунослик соҳасида илмий мактаблар шакллантирилган.

Президентимизнинг 2010 йил 15 декабрда қабул қилинган «2011—2015 йилларда Ўзбекистон Республикаси саноатини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида»ги қарори қайта тикланадиган энергия манбалари соҳасида илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини фаоллаштиришда муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилмоқда. Қарорда саноат тармоқлари, шу жумладан энергетика соҳасида таркибий ўзгаришларни янада чуқурлаштиришга доир муҳим вазифалар белгиланган берилган.

Ўзбекистон Республикасининг «Обод турмуш йили» Давлат дастури, шунингдек, давлатимиз раҳбарининг 2013 йил 1 мартда қабул қилинган «Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонида энергия тежайдиган тизимларни жорий этиш, муқобил энергия манбаларидан кенг фойдаланишга доир комплекс чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш кўзда тутилган. Ушбу ва бошқа дастурий ҳужжатлар энергия истеъмоли соҳасида юзага келаётган қатор масалаларни ҳал этиш, ноанъанавий энергетика ресурслари, жумладан, қуёш энергиясидан кенг қўламда фойдаланиш учун янги имкониятлар яратиш, қуёш панеллари учун тегишли ускуналар, бўлтовчи ва эҳтиёт қисмларни саноатлаштирилган ҳолда ишлаб чиқаришга хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда мамлакатимизда кўпала гелиотизимлар ишлаб чиқарувчилар ва етказиб бериувчилар фаолият кўрсатмоқда. «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Эко-энергия» илмий-тадқиқот маркази, «Mir Solar» масъулияти чекланган жамияти ва бошқалар шулар

жумласидандир. Улар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар иқтисодиётнинг турли тармоқларида қўлланилмоқда. Уй-жой коммунал хўжалигида қуёш энергияси элементларини жорий этишга ҳам катта эътибор берилмоқда. Чунончи, қишлоқ жойларда намунали лойиҳалар асосида барпо этилаётган айрим уйларда қуёш ва шамол энергиясида ишлайдиган гибрид тизимлар ўрнатилмоқда. Яқин келажакда мамлакатимизнинг бориш қийин бўлган туманларида жойлашган умумтаълим ва касб-ҳунар ўқув муассасаларини ҳам қуёш энергияси элементлари билан таъминлаш режалаштирилмоқда.

100 МВт қувватга эга қуёш фотоэлектр станцияси лойиҳаси билан танишиш мақсадида Самарқанд вилоятига таширф буюрган форум иштирокчилари ҳам бундай технологиялардан фойдаланиш яхши самара беришини қайд этди. Улар мамлакатимизда муқобил энергия манбаларини ривожлантириш соҳасидаги мавжуд имкониятлар ва олимларимизнинг бу борадаги енг сўнгги ютуқларини юксак баҳолади, Ўзбекистоннинг хорижий шериклар билан самарали ҳамкорлик қилаётганини таъкидлади.

Корея Республикаси савдо, саноат ва энергетика вазирининг биринчи ўринбосари Хан Чжин Хён Корея Республикаси Ўзбекистонда Суртил кони базасида Устюрт газ-кимё комплексини қуриш ва «Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонасини ривожлантиришга оид муҳим инвестиция лойиҳалари ва дастурларини амалга оширишда иштирок этаётганини таъкидлади. Мамлакатимиз муқобил энергия манбалари соҳасида катта салоҳиятга эга экани эътиборга олинган, қуёш энергетикасини ривожлантириш, шу жумладан қуёш электр станцияларини бунёд этиш бўйича қўшма лойиҳаларни амалга ошириш учун

барча имкониятлар мавжуд.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Физика-техника институти олимларининг ишланмалари форум иштирокчиларида алоҳида қизиқиш уйғотди. Бу ерда қаттиқ жисм назарияси, юксак технологиялар ва ярим ўтказгичлар, қуёш энергиясини ўзгартириш физикаси соҳасида илмий изланишлар олиб борилмоқда. Давлатимиз раҳбарининг 2013 йил 1 мартда қабул қилинган Халқаро қуёш энергияси институтини ташкил қилишга оид қарорига мувофиқ, Фанлар академиясининг «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси негизида Осиё тараққиёт банки ва бошқа халқаро молия институтлари иштирокида Халқаро қуёш энергияси институти ташкил этилди. Қуёш энергиясидан саноат қўламини фойдаланиш соҳасида юқори технологик ишланмаларни амалга ошириш, илғор ва иқтисодий жиҳатдан самарали технологиялар асосида иқтисодиётнинг турли тармоқлари ва ижтимоий соҳада қуёш энергияси имкониятларидан амалий фойдаланиш бўйича таклифлар тайёрлаш маъмур илмий даргоҳнинг асосий фаолият йўналишларидандир. Шунингдек, қуёш энергетикасидан иқтисодиётнинг турли тармоқларида фойдаланиш, шу жумладан маҳсул материалларни синтез қилиш ва уларга термик ишлов бериш технологияларини қўллаш билан боғлиқ амалий тадқиқотларни ўтказиш, қуёш энергетикаси соҳасидаги йирик лойиҳалар бўйича ҳужжатларни ишлаб чиқиш борасидаги ишларни мувофиқлаштириш ҳам институтининг вазифалари сирасига қиради.

Олимларимизнинг юқори ҳароратли материалшунослик соҳасидаги ютуқлари ҳам форум қатнашчиларида катта қизиқиш уйғотди. Экспертлар Тошкент вилоя-

тининг Паркент туманида жойлашган 1 МВт иссиқлик қувватига эга катта қуёш печи барпо этилган «Қуёш» объектини бориб кўрдилар. «Физика-Қуёш» мажмуининг ушбу ноёб базаси қуёшни ҳар томонлама кузатиш, назарий ва тажриба тадқиқотлари билан шугулланиш имконини беради.

Ўзбекистон қуёш энергиясидан фойдаланиш борасида улкан салоҳиятга эга, — деди Бранденбург институти президенти, профессор Клозе Эдгар (Германия). Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар ўтказиш ва қуёш энергиясидан фойдаланиш бўйича илғор тизимлар ишлаб чиқариш имконини берадиган технологик база мавжуд. Ҳамкорлигимиз йўлга қўйилган «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасини бориб кўрганимиздан сўнг бунга яна бир бор амин бўлдим. Ўзбекистонлик ҳамкасбларимиз билан ҳамкорликда кейинчалик бошқа мамлакатларда ҳам жорий этиш мақсадида қайта тикланадиган энергия манбалари соҳасида янги технологияларни ишлаб чиқмоқдамиз.

Халқаро экспертлар қуёш энергетикасини ривожлантириш истикболлари ва ушбу соҳадаги технологияларни тараққий эттириш борасидаги сўнгги тенденциялар ҳақида атрофлича сўз юритди. Жумладан, Севилия университети профессори Эдуардо Галваннинг (Испания) фотоэлектрик технологияларни ривожлантириш тенденциялари, интеграция ва таҳдидлар масалалари, Европа қуёш иссиқлик энергияси уюшмаси бошқаруви директори Марсел Биалнинг (Бельгия) қуёш иссиқлик энергиясининг истикболлари, «Solar Technology Advisors» компанияси бош ижрочи директори Йорге Сервертинг (Испания) Ўзбекистонда қуёш энергетикасини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари, «Алстом» компаниясининг стратегия ва бизнесни ривожлантириш бўйича менежери Паоло Монтресорнинг КСЭ электр энергиясининг муҳим аҳамиятига доир маърузалари тингланди.

Осиё қуёш энергияси форумининг ялпи мажлисида сўзга чиққан Халқаро қуёш энергияси институтининг директори Алим Ҳақимов, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг вице-президенти Саъдулла Лутфуллаев ва бошқалар Ўзбекистон олимларининг муқобил энергия манбаларини, шу жумладан, қуёш энергиясини ривожлантириш соҳасида катта ютуқлари ва ноёб ишланмаларини қайд этди.

Осиё қуёш энергияси форумининг олтинчи йиғилиши ўз ишчи секцияларга бўлинган ҳолда давом эттирди.

Меҳрибон МАМЕТОВА,
ЎЗА муҳбири

ДЕПУТАТЛАР 2014 ЙИЛДА ИШ ЎРИНЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ДАСТУРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИЛАР

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Дастурдан кўзланган мақсад — демографик омиллар ва иқтисодий-демографик таркибий ислохотларни ҳисобга олган ҳолда ҳудудлар ва иқтисодиёт тармоқларининг салоҳиятини ишга солиш, меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш, бандлик ва тадбиркорликнинг самарали шакллари ривожлантиришга ҳар томонлама кўмаклашиш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш бўйича кенг миқёсдаги ва бири-бири билан ўзаро боғлиқ чора-тадбирларни амалга оширишдан иборатдир.

Кейинги йилда 983,6 мингта иш ўрни ташкил этиш назарда тутилмоқда. Асосий эътибор таълим муассасаларининг битирувчиларини, аёлларни, ногиронларни ҳамда аҳолининг ижтимоий қўллаб-қувватлашга муҳтож бошқа тоифаларини ишга жойлаштиришга қаратилади.

Дастур ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, аҳолининг эътиёмқанд қатламларини, биринчи навбатда, кўп болали аёллар, ногиронлар, олий ва ўрта махсус таълим муассасаларининг битирувчиларини ишга жойлаштириш, касбга қайта тайёрлаш ҳамда ижтимоий ҳимоя қилиш борасида фаол ва аниқ мақсадга қаратилган чора-тадбирларни амалга оширишга доир тармоқ дастурларини ҳисобга олган ҳолда вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар бўйича алоҳида-алоҳида ишлаб чиқилди. Боз устига, иш ўринларини ташкил этиш параметрлари инвестиция дастури, ҳудудлар ва тармоқларни ривожлантириш, корхоналарни модернизация қилиш ва технологик жиҳатдан янгилаш, ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини пухта қайта ишлаш, транспорт ва коммуникация қурилиши, ижтимоий ҳамда бозор инфратузилмаси дастурлари билан ўзаро боғлиқ.

Депутатлар иш ўринларини ташкил этиш ҳамда аҳоли бандлигини таъминлаш Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устуворликларидан бири, халқнинг турмуш даражаси ва сифатини оширишнинг зарур шарти эканлигини таъкидлади. Дастур янги объекتلари ишга тушириш, ишлаб турган ишлаб чиқариш қувватларини модернизация қилиш, қайта жиҳозлаш ҳамда улардан тўлароқ фойдаланиш, саноатда, қурилишда, хизматлар кўрсатиш ва сервис соҳасида кичик бизнесни жадал ривожлантириш, инфратузилма, коммуникация ва уй-жой қурилиш кўламлини кенгайтириш, меҳнатнинг касаначилик шакллари имкониятларини кенгайтириш, бекор турган корхоналарни тиклаш ҳисобига мақбул миқдорда иш ўринларини ташкил этишга ҳамда аҳоли бандлигини таъминлашга қаратилгандир.

Дастур лойиҳасини ҳар томонлама муҳокама этиш доирасида барча сиёсий партиялар фракциялари ва Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар гуруҳининг вакиллари сўзга чиқдилар.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партиясидан сайланган депутатлар партиянинг Сайловолди дастурида, биринчи навбатда, айниқса, қишлоқ ёшларини ва аёлларни тадбиркорлик фаолиятига жалб қилиш орқали бандлик масалаларини ҳал қилишга кўмаклашиш муҳим эканлиги кўрсатиб ўтилганлигини қайд этдилар. Фракциянинг фикрича, мазкур ёндашув тадбиркорлик соҳасида янги иш ўринларининг ташкил этилиши имкон қадар қулай ишчанлик муҳитининг шаклланиши билан бевосита боғлиқлигига асосланади. Ушбу ҳолатни инобатга олган ҳолда, шунингдек, ўз электротартибнинг манфаатларидан келиб чиққан ҳолда, фракция Дастурини кўриб чиқишда айнан шу йўналишга алоҳида эътибор қаратди.

Фракция аъзолари меҳнат бозоридagi вазиятни яхшилашнинг самарали воситаси сифатида бандлигининг самарали шакллари, ай-

ларининг 500 мингдан зиёд битирувчисини ишга жойлаштириш Дастурининг муҳим йўналиши эканлиги қайд этилди.

Мажлис чоғида бандлик ва халқ фаровонлигини юксалтириш масалаларини ҳал қилишда маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг жавобгарлигини ошириш зарурлиги ҳақида сўз борди. ЎзХДП фракциясининг таклифига кўра, маҳаллий ҳокимият ва бошқарув органлари, уларнинг ишчи комиссиялари томонидан тасдиқланган манзилли рўйхатлар ва тармоқ жадваллари асосида ҳар ойда мунтазам равишда тегишли чора-тадбирлар кўрилган ҳолда бандлик ҳудуди дастурлари бажарилишининг бориши кўриб чиқилади.

Фракция аъзоларининг фикрича, бу Дастурнинг бажарилишини реал вақт режимида мониторинг қилиш самарадорлигини ошириш ҳамда тасдиқланган параметрлардан ортда қолаётган корхоналар, тармоқлар ва ҳудудларни аниқлаш, Дас-

Oliy Majlis Qonunchilik palatasida

ниқса, кичик бизнес, касаначилик ва оилавий тадбиркорликни ривожлантириш Дастурнинг асосий вазифаларидан бири эканлигини таъкидлади. Иш ўринларини ташкил этишда кичик бизнес ролини янада ошириш, имкон қадар қулай иш муҳитини яратиш, кичик бизнеснинг кредит ва моддий-ҳомашё ресурсларидан фойдаланишини кенгайтириш бўйича қабул қилинган қонун ҳужжатларига, бозорда талабга эга истеъмол маҳсулотларини ишлаб чиқаришни рағбатлантириш дастурларига мувофиқ ёшларни тадбиркорлик фаолиятига жалб қилиш орқали қўйилган вазифани ҳал этиш кўзда тутилмоқда.

Тайёр қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш ҳамда ишлаб чиқаришга ихтисослашган қишлоқдаги тадбиркорлик субъектларининг ривожлантирилиши ва кенгайтирилиши 138 мингдан зиёд кишини иш билан таъминлаш имконини бериши таъкидланди.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси фракцияси аъзолари кўриб чиқилган масалани муҳокама этишда алоҳида фаоллик кўрсатдилар, чунки бу йўналиш партиянинг Сайловолди дастуридаги асосий устуворликлардан бири ҳисобланади. ЎзХДП фракция аъзоларининг ишончи қомилки, 2014 йилда иш ўринлари ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурининг ишлаб чиқилиши ва ижро этилиши аҳоли турмуш даражасини оширишнинг асосий омилларидан бири ҳисобланади. Шу боис мажлисда кўриб чиқилган ҳужжатнинг ижтимоий аҳамиятга молик эканлигига алоҳида урғу берилди.

Партиядан сайланган депутатлар томонидан Дастур лойиҳасида касб-хунар коллежларининг битирувчиларини ишга жойлаштиришга, уларни эгаллаган ихтисослиги бўйича иш ўринлари билан таъминлашга урғу берилди. Шу муносабат билан бўш турган ва захира иш ўринлари ҳисобига касб-хунар коллеж-

турнинг сўзсиз бажарилишига қаратилган қўшимча чора-тадбирларни кўриш имконини беради.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси вакиллари ўзларининг амалий фаолиятида улар ҳуқуқий ва иқтисодий воситаларни янада такомиллаштириш, шунингдек, тадбиркорликнинг аънавий маданиятини қайта тиклаш орқали миллий бизнесга кўмаклашишга, ички истеъмол ва экспорт ўсишини таъминлашга, халқ хунармандчилигининг барча турлари, хизматлар кўрсатиш ва туризм соҳасини ривожлантиришга, мамлакатимиз ишлаб чиқарувчиларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадини кўзлаганликларига эътибор қаратдилар.

Фракция аъзолари таъкидладиларки, касаначилик иш ўринларининг катта қисmini миллий хунармандчилигининг аънавий маркалари бўлиши минтақаларда — Наманган (28,5 минг), Фарғона (27,3 минг), Андижон (21,6 минг), Самарқанд (17,6 минг), Бухоро (18,5 минг) вилоятларида ташкил этиш назарда тутилмоқда. Шу билан бирга, оилавий тадбиркорлик субъектлари учун қонун ҳужжатларида назарда тутилган имтиёзлар, преференциялар ҳамда кафолатлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш бўйича ишни давом эттириш зарур бўлади, бу эса 2014 йилда иш ўринлари ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастури ижросининг натижадорлигига алоҳида таъсир кўрсатади.

Фракциянинг ишончи қомилки, қўллаб-қувватланмаган имкониятларга эга туризмни янада ривожлантириш ҳам ана шундай диққат-эътиборни талаб қилади. Жумладан, бу мамлакатимизда янги иш ўринларини ташкил этишга, шу жумладан, ёшларни иш билан таъминлашга кўмаклашувчи хизматлар кўрсатиш ва туризм соҳасини, бир қатор истиқболли минтақаларнинг инфратузилмасини мунтазам ривожланти-

риб боришга тааллуқлидир. Фракциянинг фикрича, бу мазкур соҳаларни ривожлантириш ҳисобига туризм ва транспорт инфратузилмасини янада такомиллаштириш кўламини кенгайтириш, шунингдек, мазкур тармоқларда иш билан таъминланганлар сонини кўпайтириш, аҳоли даромадларини ошириш имконини беради.

Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси фракцияси аъзолари аксарият мамлакатларда ишсизлик билан боғлиқ жиддий муаммолар қузатилаётган бир шароитда Ўзбекистонда ҳар йили иш ўринларини ташкил этиш бўйича махсус дастур қабул қилинаётганлигини таъкидладилар. Бу демографик омиллар ва иқтисодиётдаги таркибий ислохотларни ҳисобга олган ҳолда меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш, бандлик ва тадбиркорликнинг самарали шакллари ривожлантиришга ҳар томонлама кўмаклашиш масалаларига эътибор қаратилаётганлигининг афқол мисолидир.

Фракция вакиллари иш ўринларига юксак даражада эҳтиёж сезилётган минтақаларда иш ўринларини кўпайтиришга, шунингдек, ташкил этилаётган иш ўринларига, аввало, қишлоқ жойлардаги аёлларни, шунингдек, олий ўқув юртлари ҳамда касб-хунар коллежларининг битирувчиларини ишга жойлаштириш муҳимлигига алоҳида эътибор қаратдилар. Фракциянинг ишончи қомилки, инновация технологиялари соҳасини ривожлантириш, ёшларни касбга қайта йўналтириш ҳисобига ишга жалб этиш муҳим йўналишлардан бири бўлиб қолиши лозим.

Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатлар ташкил этилаётган иш ўринларининг барқарорлигини сақлаш, аҳоли пунктларини ободонлаштириш ишларини кенгайтириш юзасидан амалга оширилаётган тадбирларни янада кучайтириш муҳимлигини таъкидладилар. Экоҳаракат депутатларининг фикрича, аҳолининг экологик тоза озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш бўйича хизматлар кўрсатиш соҳасидан кенгроқ фойдаланиш ҳамда уни янада ривожлантириш, табиатни ифлослантирмайдиган технологияларни татбиқ этиш иқтисодий жиҳатдан фаол аҳоли бандлигини оширишнинг йўналишларидан бири ҳисобланади. Уларнинг фикрича, ушбу нуқтаи назардан мамлакатимизда мавжуд табиий салоҳиятни инобатга олган ҳолда экотуризмни янада ривожлантириш ҳамда ушбу соҳада янги иш ўринларини ташкил этиш имкониятларини кўриб чиқиш зарур бўлади.

Муҳокама чоғида билдирилган фикр-мулоҳазаларни ҳисобга олган ҳолда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси 2014 йилда иш ўринлари ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурини тасдиқлади ҳамда тегишли қарор қабул қилди.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси
Қонунчилик палатасининг
Ахборот хизмати

“Мен бахтли боламан. Чунки тинч, оёсийшта Ватаним бағрида яшайман. Мактабда “аъло” баҳоларга ўқишимда, дардан сўнг тўғаракларга қатнашимда, оиламизнинг тўқчилиги, кўчамиз, маҳалламизнинг ободлиги, Ўзбекистонимизнинг янада гўзал ва фаровон бўлиб бориши Конституциямизда ёзилган қондалар туфайлидир”.

Тошкент шаҳри Яккасарой туманидаги 118-умумтаълим мактаби 3-синф ўқувчиси Собиржон Давронов қаламга олган ушбу сўзларни унинг синфдош дўстлари, қолаверса, мамлакатимиздаги барча таълим оқсанларида билим олаётган угил-қизлар ҳам такрорлаши мумкин.

...Биз Собиржон ўқиётган мактабга кириб келганимизда 3-“В” синф ўқувчиси Соҳиба Қўлдошева болаларга «Конституция оламга саёхат» дарсининг навбатдаги мавзусини тушунтиратган экан.

МЕН БАХТЛИ БОЛАМАН

— Ватанимизнинг мустақиллиги, ҳудудий ахлиллари, Ўзбекистонда яшаётган барча фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, давлат, жамият олдиданги бурч ва масъулияти Асосий қонунимизда мустаҳкамлаб қўйилган, — деди Соҳиба Қўлдошева. — Сиз, ўқувчиларнинг ҳам сифатли таълим-тарбия олишингиз, билим ва қобилиятингизни рўйбга чиқаришингиз, соғлом ўсишингиз, келгусида касб-хунар эгаллаб, моҳир мухтаassis бўлиб етишишингизда Ўзбекистон Конституциясида белгиланган қондалар муҳим асос бўлиб хизмат қилмоқда. Қани, болажонлар, айтингчи, Конституция сизнинг ҳаётингизда қандай ўрин тутadi?

— Бизнинг аъло ўқишимиз, бахтиёр яшашимизга оид ҳуқуқларимиз Конституциямизда ифодаланган, — дейди ўқувчи Шахноза Мухаммадиева. — Мактабимиз озода, синфимиз ёруғ. Яхши ўқиб, келгусида билимли инсон бўлиб етишишимиз учун барча шароитлар яратилган. Буларнинг барчаси биз, ўқувчиларнинг таълим-тарбия олишимиз, ўз истеъдод ва қобилиятимизни рўйбга чиқаришимиз учун Конституциямизда белгиланган қондаларнинг ҳаётга жорий этилаётгани сабаблидир.

— Ким айтди, сизларнинг билим олишга оид ҳуқуқингиз Конституциянинг нечанчи моддасида ёзилган?

Синфдаги барча ўқувчилар бир-бирдан қолишмасликка ҳаракат қилиб кўл кўтаради.

— Қани, сен айт-чи, Ҳабибулла?

— Конституциянинг 41-моддасида, — дейди Ҳ.Ўринбоев.

— Тўғри! — ўқувчини рухлантиради муаллим. — Асосий қонунимизнинг ушбу моддасида ҳар кимнинг билим олиш ҳуқуқига ағалиги, бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланиши, мактаб ишлари давлат назоратида эканлиги белгилаб қўйилган.

...Машгулот давомида ўқувчилар кичик гуруҳларга бўлинган ҳолда “Мен бахтли боламан. Чунки...” деган ёзувлар битилган карточкаларни тўлдирди: “Мен бахтли боламан. Чунки Ўзбекистондек тинч ди-

ёрда, ота-онам бағрида яшайман”. “Мен бахтли боламан. Чунки биз учун барча шароитлар яратилган”. “Мен бахтли боламан. Чунки Ватанимиз Ўзбекистонга кўпчиликл хавас қилади”. “Мен бахтли боламан. Чунки Президентимиз болаларни жуда яхши кўрадилар”.

Мазкур умумтаълим мактабда бошланғич синфларга Ўзбекистон Конституциясининг мазмун-моҳиятини оддий, содда тилда, болаларнинг дунёқарашига мос тарзда тушунтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Жумладан, «Одобнома», «Ўқиш»,

«Она тили», «Табиат», «Атрофимиздаги олам» каби предметларни ўқитиш жараёнида болаларга Асосий қонунимизга оид билим интеграцион тарзда, муайян мавзулар ёрдамида тушунтирилади. Бунда турли мавзулар, саҳна кўринишлари, мультимедиа ўқув воситалари, ҳужжатли фильмлар, суратлар ёрдамида ўқувчиларга etkazилмоқда.

Ўқув машгулотларининг «оддийдан мураккабликка» таомийли асосида йўлга қўйилган болалар томонидан Конституция моҳиятини кенг ва атрофлича ўзлаштириш имконини бермоқда. Қуйи синфларда қонун чиқарувчи, ижро ва суд ҳокимияти, демократик таомийлилар, сайлов жараёни, референдум каби нисбатан мураккаб мавзуларга оид дастлабки тушунчалар бериб борилади. Юқори синфларда эса бу мавзулар миллий қонунчилик ҳужжатлари асосида тушунтирилади.

Ўқувчиларнинг Конституция билимини пухта эгаллашида «Маънавий дарслари», «Ахборот соатлари», ҳуқуқшунослар иштирокидаги учрашувлар, қўшимча машгулотларнинг аҳамияти бекиёс бўлмоқда. Айни пайтда, мазкур мактаб ўқувчилар жамоаси «Сиз қонунни биласизми?», «Конституция — бахтимиз пойдевори», «Президент асарларининг билимдонли» каби танловлар, викториналарнинг туман, шаҳар, мамлакат босқичларида муваффақиятли иштирок этмоқда. Абдулла Қосимов, Сарвар Қосимов, Камола Шаропова, Мадина Файбуллаева, Мухаммадқодир Ҳалимов сингари ўқувчилар «Билимлар беллашуви» республика интеллектуал мусобақасининг ҳуқуқ фани йўналишида совринли ўринларни кўлга киритаётгани бунинг далилидир.

Асосий қонунимизнинг мактаб ўқувчилари томонидан пухта ўрганилиши ёшларнинг Ватанимиз мустақиллигининг ҳуқуқий, маънавий асосларини теран англаб етиши, ҳуқуқий маданиятини янада юксалтириш, сиёсий, ижтимоий-иқтисодий билимининг кенгайишида муҳим аҳамият касб этмоқда.

Назозат УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

МУСТАҚИЛЛИГИМИЗНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ АСОСЛАРИ

1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1-биринчи сессиясида мамлакатимиз тарихида кескин бурилиш ясаган, аҳамияти жаҳатидан асрларга таътигулик ҳуқуқий ҳужжат — Асосий қонунимиз, яъни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинди. Маълумки, унинг яратилиш даври ўта мураккаб тарихий жараёнлар силсиласига тўғри келди. Конституциянинг асосий принцип ва қондалари умумэтироф этилган халқаро талаблар билан бир қаторда халқимизнинг асрлар мобайнида шаклланиб келган қадриятларини ўзида мужжасам этди.

Конституциянинг қабул қилиниши орқали халқимиз жаҳон ҳамжамиятига ўзининг умуминсоний қадриятларга содиқ эканлигини намойён қилди. Унинг асосий ғояси сифатида умуминсоний қадрият бўлган инсон, унинг ҳаёти, ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини таъминлаш давлатнинг юқори масъулияти эканлиги илгари сурилди.

Конституцияда биринчи марта давлат халқ эркиндосини ифода этиши, халқ манфаатлари йўлида хизмат қилиши, давлат органлари, мансабдор шахслар фуқаролар олдида масъулиги, қолаверса, ҳисоб бериши норма қилиб мустаҳкамландики, бу норма инсоннинг тенг ҳуқуқлиги, баркамол шахс даражасига кўтарилишига замин яратди. Шунингдек, барча халқларнинг манфаатлари камситилмагани ҳолда давлат тили — ўзбек тили деб эълон қилинди. Бу эса тарихга, давлатчилигимизга, маданиятимиз, меросимизга бўлган авлодлар ҳурмати демакдир.

Инсонга қатор ҳуқуқлар бериш, унинг ҳуқуқлари амалга оширилиши ва бузилган ҳуқуқларини тиклаш нуктаи назаридан Конституцияда алоҳида норма сифатида давлат ҳокимияти тизими қонун чиқарувчи, ижро этувчи, суд ҳокимиятига бўлиниши белгиланди.

Конституция моддаларининг жойлашувиға эътибор қилинса, фуқароларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари асосий принциплардан сўнг яъни иккинчи бўлимда кўрсатилган. Инсон олий қадрият сифатида давлат, давлат органлари, жамоат ташкилотларидан кўра устун туриши, унга нисбатан ҳурмат билан қаралаётганлиги, улуғланиши Конституция аҳамиятини янада оширади ва унинг дунёдаги энг халқлик ва инсонпарвар қонунлардан эканлигини кўрсатиб беради.

Конституцияда фуқароликка алоҳида муносабат билан қаралган. Фуқарога берилган шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар, сиёсий ҳуқуқлар, ижтимоий ва иқтисодий ҳуқуқлардан ҳам кўра, давтавал унинг ўзига нисбатан катта эътибор қаратилган. Яъни, республика ҳудудида ягона фуқаролик ўрнатилади, дейилади Конституцияда. Бу фуқарони шу давлат фуқаро-

си сифатида ўз Ватанини, халқини, унинг қонунларини севишга, қадриятларини ҳурматлашга ундайди.

Иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқлар доирасида ҳар бир фуқаронинг мулкка эга бўлиши, мерос ҳуқуқи, меҳнат қилиш ва ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқи, ёлла-қиб ишлаш, дам олиш, қариганда ва меҳнат қобилиятини ёки боқувчисини йўқотганда ижтимоий таъминот олиш ҳуқуқиға эга бўлиш, малакали тиббий хизматдан фойдаланиш, давлат томонидан бепул билим олиш, илмий, техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш каби қатор ҳуқуқлар ҳам, Конституцияға киритилди.

Миллий қадриятларимизни ўзига сингдирган Асосий қонунимиз асосида оила, оналик ва болалик давлат муҳофазасида эканлиги, давлат ва жамият етим ва ота-оналар васийлигидан маҳрум бўлган болаларни боқиш, тарбиялаш ва ўқитишни ўз зиммасига олганлигини ҳам алоҳида таъкидлаш лозим.

Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган ҳуқуқ ва эркинликларни давлат таъминлайди, деб алоҳида модда сифатида кўрсатилиши давлатнинг фуқаролар олдида яна бир марта масъул эканлигини тасдиқлайди. Конституция афзалликларидан яна бири — фуқароларнинг сиёсий қарашлари, жамоат ташкилотларининг мафкуралари ёки бирор оқимнинг йўли давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмаслиги белгилаб қўйилгандир. Бу эса жамиятнинг эркин ривожланиши кафолати демакдир.

Ўтган давр мобайнида Конституциямиз асосида амалга оширилган ҳуқуқий ислохотлар мамлакатимизда давлат ҳокимияти ва бошқарувини янада демократлаштиришга, яъни ҳокимиятлар бўлиниши конституциявий принциплари ҳаётга изчил татбиқ этиш, ҳокимиятлар ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали тизимини шакллантириш, марказда ва жойларда қонун чиқарувчи ва вакиллик ҳокимиятининг ваколатлари ҳамда назорат вазибаларининг ролини кучайтириш, суд тизимини либераллаштириш ва унинг мустақиллигини таъминлаш бўйича ғоят долзарб чора-

тадбирларни кўришга қаратилганди.

Зеро, Конституция доғма эмас, балки жамият ривожланиши билан доимий ҳамоҳанг равишда тақомиллашиб, халқнинг келгуси орзу-умидлари ва истиқболли янада юқори даражада қонуний мустаҳкамлаш билан ўз мавқеини ошириб бораверади. Бунга эса Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 12 ноябрдаги Олий Мажлис қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўша мажлисида илгари сурган Мамакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида кўришимиз мумкин. Хусусан, унда давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш, суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этиш, ахборот соҳасини ислоҳ қилиш, ахборот ва сўз эркинлигини таъминлаш, Ўзбекистонда сайлов ҳуқуқи эркинлигини таъминлаш ва сайлов қонунчилигини ривожлантириш, фуқаролик жамияти институтларини шакллантириш ва ривожлантириш, демократик бозор ислохотларини ва иқтисодийни либераллаштиришни янада чуқурлаштиришнинг асосий йўналишлари белгилаб берилди.

Кўриниб турибдики, Президентимиз томонидан эълон қилинган концепция амалдаги Конституциямизни янада ривожлантириш учун янги бир ғоявий асос ҳисобланади. Президентимиз таъбири билан айтганда, мустақиллик йилларида босиб ўтган йўлимиз ва тўплаган тажрибамизни ҳолисона баҳолаш, қўлга киритган юксак марраларимизни таҳлил этиш мамлакатимизни тадрижий ва босқичма-босқич ривожлантириш бўйича биз танлаган моделнинг нақадар тўғри эканини ва шу йўлдан бундан буён ҳам оғишмай қатъият билан боришимиз зарурлигини яққол кўрсатмоқда.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг муқаддимаси ва бошқа тарихий қисмларидан унинг моҳият ва мазмунини билиш мумкин. Унда адолат, ҳақиқат, маънавият, миллий ахлоқий қадриятлар, умуминсоний ғоялар каби мезонлар талабадидаги қондалар мавжудки, бу ҳолат Конституциямизни шафлашга, уни бирламчи олий юридик куч манбаи деб ҳисоблаш ҳамда устуворлигини тан олишга асос бўлади.

Гулнора ХУДОЙБЕРДИЕВА,
Юристар малакасини
ошириш маркази катта
ўқитувчиси,
юридик фанлар номзоди

Президентимизнинг 2011 йил 20 майдаги "Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустахкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори вилоятлардаги ёш изланувчи тадқиқотчилар учун айни муддао бўлди. Чунки бугунги кунга қадар ёшларимизнинг илм-фанни чуқур эгаллашлари учун пойтахтдаги илм даргоҳларига боришлари зарур бўлар эди. Эндиликда илмга чанқоқ ёшлар пойтахтдан чекка жойларда ҳам бемалол ишлашлари ва ўзларини қизиқтирган соҳалар бўйича илмий тадқиқот ишларини амалга оширишлари мумкин.

Қарорга асосан Қарши давлат университетига ташкил этилган "Табиий бирикмалар ва полимерларни спектроскопик тадқиқ қилиш" илмий тадқиқот лабораторияси ҳам мамлакатимиз илм-фани ривожига ўзига хос ҳисса қўиши тайин.

Университетда Президентимиз қарори ижроси бўйича ишчи гуруҳи тузилди. Унга олий таълим муассасасининг профессор-ўқитувчиларидан масъул ходимлар белгиланди. Бундан ташқари, ишчи гуруҳ таркибига ҚарМий кафедра мудири, «Шўртангаз-кимё» мажмуаси, «Шўртангаз» унитар шўба корхонаси, Муборак газни қайта ишлаш заводи ходимлари, Деҳқонobod калийли ўғитлар заводи инновацион маркази мудири, Ўзбекистон Республикаси ФА Полимерлар кимёси ва физикаси, Ўсимлик моддалари кимёси институти ва Биоорганик кимё институти ходимлари киритилди.

Илмий тадқиқот лабораториясини ташкил этишда Ўзбекистон Республикаси ФА Полимерлар кимёси ва физикаси институти ходимларининг хизмати жуда катта бўлди.

Қарорга асосан Қарши давлат университетига махсус бино ажратилди ва у лабораторияга мос равишда қайта таъмирланди. Ишчи гуруҳ томонидан илмий тадқиқот лабораториясини ташкил этиш бўйича техник талабнома ишлаб чиқилди ва унинг тақдироти Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига қўриб чиқилди.

Лабораториянинг асосий мақсад ва вазибалари, би-

ринчи навбатда, университетнинг моддий-техник базасини мустахкамлаш бўлса, иккинчидан, корхона ва ташкилотлар олдида турган муаммоларни илмий асосда ҳал қила оладиган юқори малакали ёш мутахассисларни тайёрлашдан иборат. Табиий бирикмалар ва полимерлар соҳасида Қашқадарё вилояти-

риалларини яратиш, табиий ва синтетик полимерларни қайта ишлаш ва модификациялаш орқали импорт ўрнини босувчи маҳсулотларни яратиш ва маҳаллий хомашё асосида янги полимер маҳсулотларини олиш шулар жумласидандир.

Ишчи гуруҳ хорижий фирмаларда ишлаб чиқарилган 39 номдаги умумий қиймати 2 284 450 550 сўмлик асбоб-ускуналар рўйхатини тузди. 2012 йил ноябрь ойида ушбу асбоб-ускуналарнинг техник паспортлари тузилиб, лотлар шакллантирилди ва ҳужжатлар тендер танловини ўтказиш учун Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тақдим этилди. Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 3 декабрдаги 2013 йилда ижтимоий ва

композицион полимер материаллар яратиш;

— маҳаллий хомашёлардан фойдаланиб, халқ ҳўжалигининг турли соҳаларида ишлатилган полимерларнинг янги авлодларини яратиш;

— олинган табиий бирикмалар ва полимерлар тузилишини спектроскопик усулда таҳлил қилиш.

Лабораториянинг олдида қўйган мақсад ва вазибаларидан кўриниб турибдики, унинг фаолияти республикамиз иқтисодиётига улкан ҳисса қўиши аниқ. Жумладан, иқтисодиётимизнинг реал тармоқларидан бири бўлган қишлоқ ҳўжалиги учун экологик жиҳатдан безарар бўлган янги авлод полимер материалларини яратиш, маҳаллий хомашё (пиллачилик,

Қарор ва ижро

ри селекцияси ва уруғчилиги институти, ШГКМ, МГКИЗ, «Шўртангаз» УШК ва бошқа корхона ва муассасалар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилган.

Лабораторияда доимий равишда соҳага оид илмий семинарлар ташкил этилаётти. Уларда талабалар, соҳа мутахассислари ва магистрлар Полимерлар кимёси ва физикаси институти профессорлари ҳамда Қарши давлат университети профессор-ўқитувчиларининг маърузаларини тинглашмоқда. Университетнинг "Кимё" кафедраси битирувчи курс талабалари ва магистрлари ўзларининг битирув-малакавий ишлари ҳамда магистрлик диссертацияларини ҳозирги кунда ҳамкорлик шартномасига асосан Полимерлар кимёси ва физикаси, Ўсимлик моддалари кимёси институтида амалга оширишмоқда. Илмий лаборатория, албатта, келажакда талаба ва магистрларнинг органик кимё, полимерлар кимёси, коллоид кимё, физикавий кимё, кимёвий технология, квант механикаси ва кимёси, физик тадқиқотнинг замонавий усуллари, табиий бирикмалар кимёси, модала тузилиши ва бошқа шунга ўхшаш турдош фанлардан олган билимларини мустахкамлашда, амалий ва лаборатория машғулотларини, битирув-малакавий ишларини ҳамда магистрлик диссертацияларини бажаришда, бундан ташқари, ёш иқтидорли талабаларнинг илмий ёғларини тадқиқотларини амалга оширишда муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, воҳамиздаги йирик ишлаб чиқариш корхоналарида лаборатория ходимлари илмий амалиёт ўташлари учун имконият яратилади.

Луқмон КАМОНОВ,
лаборатория илмий мудири,
доцент,
М.КУРБОНОВ,
Кимё кафедраси мудири,
доцент

ЛАБОРАТОРИЯ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

энди табиий бирикмалар ва полимерлар соҳасида
Қашқадарё вилоятида ҳам илмий мактаб яратилади

да илмий мактаб яратиш ва бу мактаб асосида келажакда етук мутахассислар етиштириб чиқариш ҳам олдимизда турган энг долзарб вазибалардан биридир. Шунга биноан лаборатория ўз олдида бир қанча вазибаларни қўйган. Юқори малакали, қобилиятли ёш мутахассисларни тайёрлаш, табиий бирикмалар ва полимерларнинг (турли ишлаб чиқариш соҳалари, қишлоқ ҳўжалиги, қурилиш индустрияси, фармацевтика ва медицина, нефть ва газ саноати бўйича) физикавий, кимёвий, физик-кимёвий хоссаларини ва тузилишини ўрганиш, махсус соҳалар учун мўлжалланган табиий полимерларни ажратиш ва модификациялаш, термопластлар асосида конструктив хизматлар учун мўлжалланган композицион полимер мате-

иқтисодий соҳаларни ривожлантириш учун устувор лойиҳаларни амалга ошириш бўйича беғараз техник кўмак (грант)ларни жалб қилишни ташкил қилиш ҳақидаги фармойиши, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2012 йил 4 декабрдаги буйруғи билан илмий тадқиқот лабораториясига Хитой Халқ Республикаси гранти ҳисобидан 1 млн. 246 минг доллар маблағ йўналтирилиши режалаштирилган.

Лабораторияда тўртта бўлим бўлиб, қуйидаги илмий-амалий йўналишларни ўз ичига олади:

— қишлоқ ҳўжалиги, фармацевтика ва озиқ-овқат саноатида ишлатиладиган табиий полимерларни ажратиш олиш ва кимёвий модификация қилиш;

— термопластлар асосида

пахта тозалаш корхоналари, тўқимачилик комбинатлари чиқиндилари ва бошқалар) асосида импорт ўрнини босувчи ўсимликларни ҳимояловчи кимёвий воситаларни ҳамда оргономинералли минерал ўғитларни ҳосил қилиш назарда тутилган.

Илмий лаборатория нафақат Қашқадарё воҳаси учун, балки бутун республикамиз миқёсида илмий изланиш ва тадқиқотлар олиб боришга мўлжалланган. Шунинг учун ушбу илмий лаборатория олий таълим муассасаларида лаборатория бўлиб, ҳозирги кунда ЎзМУ, СамДУ, ТерДУ, НамДУ, ҚарМий, Ўзбекистон Республикаси ФА Полимерлар кимёси ва физикаси, Ўсимлик моддалари кимёси институтлари, ТАТУ Қарши филиали, Қашқадарё бошқоқти дон экинла-

КОЛЛЕЖ ВА КОРХОНА ҲАМКОРЛИГИ

Нукус автомобиль йўл ҳўжалиги ва хизмат кўрсатиш касб-хўна колледжиди ёшларни амалиётга йўналтириш, иш билан таъминлаш мақсадида соҳага тегишли корхона ва ташкилотлар билан яқин ҳамкорлик ўрнатилган.

Колледжда 1 минг 970 нафар йигит-қиз автомобилларга техник хизмат кўрсатиш механиги, транспортда ташиш ва бошқаришни ташкил этиш техник, автомобиль йўллари, транспорт ва сўнғий иншоотлар, кўприклар қуриш техни-

2013-йил — Obod turmush yili

ги, кўтарма транспортлар, йўл қурилиш машина ва механизмларни ишлатиш ва таъмирлаш техникни каби йўналишлар бўйича касб-хўна эгалламоқда. Замонавий ўқув анжомлари, компьютер ва зарур дастгоҳлар билан жиҳозланган ўқув-лаборатория хоналари, устахоналар, ахборот-ресурс маркази ёшлар хизматида.

Суратда: Нукус автомобиль йўл ҳўжалиги ва хизмат кўрсатиш касб-хўна колледжининг кимё фани ўқитувчиси Шириш Топепова ўқувчилари билан.

Мақсад ҲАБИБУЛЛАЕВ (ЎЗА) олган сурат.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш маркази рақобатбардош кадрлар тайёрлаш ва баркамол авлодни тарбиялашга йўналтирилган ўқув-услубий, таълимий-ҳуқуқий таъминотни ишлаб чиқиш ва замонавий педагогик технологияларни татбиқ этиш бўйича фундаментал ва амалий илмий тадқиқотларни бажарувчи етакчи муассаса ҳисобланади.

Илм-фан ютуқларини таълимга татбиқ этишга қаратилган фан ва технологияларнинг устувор йўналишларини белгиловчи илмий мавзулар лойиҳаларини тайёрлаш, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш қўмитаси томонидан белгиланадиган илмий-техника дастурлари ва лойиҳалари бўйича илмий-тадқиқот ишлари олиб бориш, ишлаб чиқариш билан таълимнинг интеграциясини ташкиллаштириш муаммоларини тадқиқ этиш, таълим жараёни самарадорлигини белгиловчи омилларни ривожлантиришга йўналтирилган ижтимоий мониторингини ташкиллаштириш, халқаро ҳамкорликни ривожлантириш, хорижий илғор тажрибаларни ўрганиш ва таълим-тарбия жараёнига жорий этиш, халқаро дастурлар ва илмий лойиҳаларда иштирок этиш Ривожлантириш марказининг устувор вазифаларидандир.

Илмий жамоамиз давлат грантлари асосида таълимнинг устувор вазифаларини тадқиқ этишга бағишланган мавзулардаги лойиҳаларни амалга оширишда фаол иштирок этиб келмоқда. Устувор мавзулардаги муаммоларни тадқиқ этиш, уларни ҳал қилиш борасидаги самарали таклифларни ишлаб чиқиш учун юқори даражадаги илмий салоҳият талаб қилинади. Шу сабабли амалга оширилаётган лойиҳаларга республикамизнинг етакчи мутахассислари, магистратурада тахсил олаётган иқтидорли ёшлар, катта илмий ходим-изланувчиларни жалб этиш амалиётига алоҳида аҳамият берилмоқда. Ҳозирги кунда Ривожлантириш маркази илмий жамоаси бажараётган давлат грантлари асосидаги 5та лойиҳа (1та фундаментал, 2та амалий ва 2та инновация) бўйича 6 нафар фан доктори, профессор, 7 нафар фан номзоди, доцентлар билан бир қаторда 6 нафар иқтидорли ёшлар, 4 нафар катта илмий ходим-изланувчи иштирок этмоқда. Улар томонидан олиб борилган илмий изланишлар натижасида бир қатор илмий ишланмалар таълим-тарбия амалиётига жорий этишга тавсия қилинди. Мақолалар (хорижий нашрларда 3та, маҳаллий нашрларда 10та), тезислар (халқаро илмий анжуманларда 3та, республика миқёсидаги илмий анжуманларда 16та), 5та монография ва 2та дарслик чоп этилди.

2012—2014 йилларга мўлжалланган амалий тадқиқотлар дастурлари доирасида "Педагогик технологиянинг миллий модели асосида ўқув машғулотларининг лойиҳасини тузиш ва амалиётда қўллаш" мавзусидаги амалий лойиҳа бўйича услубий қўлланма ва "Математика ўқитиш жараёнини лойиҳалаш" фанининг модулли ўқув дастури, "Математика ўқитиш жараё-

нини лойиҳалаш" номли ўқув қўлланма чоп этилди. Ушбу қўлланмада ўқув жараёнини лойиҳалашда асосий тамойил бўлиб хизмат қиладиган қонун ва қоидалар, олий таълимнинг бакалаврият босқичидаги "Ўқув жараёнини лойиҳалаш" туркумидаги фан дастурлари ва ўқув адабиётларини яратишнинг умумий ҳамда хусусий методологик асослари, хусусан, "Таълим тўғрисида-

таълимнинг устувор тамойилларини амалда жорий этиш масалаларига бағишланган. Мазкур лойиҳа доирасида 1та монография, бир қанча мақолалар чоп этилди. Хусусан, лойиҳанинг назарий хулосалари асосида тажриба-синов майдончаларида информатика ва ахборот технологиялари, ахборот тизимлари ва технологиялари ҳамда бино ва иншоотлар бўйича техник-архитектор, шунингдек, бино ва иншоотлар бўйича техник-архитектор тайёрлов йўналишларининг амалдаги фан ўқув дастурларидаги узвийлик ва узлуksизлик тамойиллари таҳлил қилиниб, олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг интеграциясини шакллантириш омиллари белгилаб берилди.

"Республика иқтисодий тармоқлари ва ижтимоий соҳаларининг етуқ ва касбий кўникмага эга кадрлар билан таъминланишида касб-хунар коллежларида ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётлари ташкил этилишининг аҳамияти" мавзусидаги тадқиқот касб-хунар коллежларида амалиётларни ташкил этиш ва ўтказиш мазмунини ишлаб чиқишда касбий билим, кўникма ва малакалар ўрнини белгилашга қаратилган.

Инновация лойиҳалари доирасида "Касб-хунар коллежларида махсус фанларни ўқитиш методикаси" (бино ва иншоотлар қурилиши тайёрлов йўналиши фанлари мисолида) номли ўқув қўлланма нашрга тайёрланди (А.Мавлонов, С.Абдалова, Х.Йўлдошев,

Jarayon

Э.Сейтхалилов, Х.Назаров, Т.Дадаев, У.Рахимова, Д.Қўқоров, Г.Баҳодирова). Мазкур лойиҳа натижаларидан ижтимоий мониторингнинг автоматлашган воситалари ёрдамида таълимнинг барча жараёнлари ҳолати тўғрисида ахборот олиш учун ташхис воситаларини кенгайтириб бориш, автоматлаштирилган воситалардан фойдаланиш орқали таълим жараёни иштирокчилари тўғрисидаги энг тезкор ижтимоий-психологик ахборотларни тўплаш, таҳлил қайта ишлаш ва натижавийлигини таъминлаш имкониятларини кенгайтиришда фойдаланиш кўзда тутилмоқда.

Ривожлантириш маркази илмий жамоаси халқаро грантларда ҳам фаол иштирок этиб келмоқда. Хусусан, бўлим бошлиғи М.Тожиёв Қозғистон Республикаси Алмати шаҳрида жорий йилнинг 14-15 май кунлари ўтказилган "Марказий Осиё учун Яшил пакет" лойиҳаси бўйича семинар-тренингда иштирок этди ва сертификат билан тақдирланди. «Templus» дастурининг «UNIQTUOL» доирасида чоп этилган «Quality assurance of higher education» (Олий таълим сифатини таъ-

ИЛМИЙ-ТЕХНИК ЛОЙИҲАЛАР

таълим тизимининг янада тараққий
этишига ҳисса қўшади

ги" қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талаблари, ўқув жараёнини лойиҳалашда дидактик ва педагогик технология тамойиллари ҳамда ўқув машғулотлари лойиҳаларини тузиш масалалари ёритилди. Бу олий таълим тизимида фаолият кўрсатаётган профессор-ўқитувчиларга фан дастури ва ўқув адабиётларини яратишда методологик асос ва методика вазифасини бажаради ҳамда ўқув машғулотларини педагогик технологиянинг миллий модели асосида лойиҳалашда методик йўл-йўриқ вазифасини ўтайди.

Шунингдек, мазкур лойиҳа мавзусида катта илмий ходим-изланувчи Гулбаҳор Изетаева томонидан "Математик фанларни модулли технология асосида ўқитишнинг назарияси ва амалиёти" номли монография тайёрланди. Педагогика фанлари доктори, профессор Мамаражаб Тожиёвнинг умумий тахрири остида бажарилган ушбу илмий тадқиқот математик фанларни модулли технологияси асосида ўқитиш орқали таълим сифати ва самарадорлигини оширишга бағишланган. Унда ўқитиш жараёнини такомиллаштиришда инновацион ёндашуларга ва унинг таркибий қисми бўлган модулли ўқитиш технологияси асосида ўқув машғулотларини лойиҳалашга алоҳида эътибор қаратилди. Шу билан бирга, модулли ўқитиш технологиясини жорий этиш негизидagi янги педагогик тафаккур ривожланиши илмий асослаб берилган. Ундан узлуksиз таълим тизимининг барча бўғинларида фаолият кўрсатаётган ўқитувчилар, илмий тадқиқотчилар ҳамда соҳа мутахассислари фойдаланиши мумкин.

"Республикада инновацион иқтисодий шакллантиришда таълим турлари ўртасидаги интеграцияни модернизациялаш ва самарадорликка эришиш" мавзусидаги лойиҳа

2012-2013, 2013-2014 йилларга мўлжалланган инновация дастурлари доирасида "Давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш технологияларини яратиш, уларнинг шахс маънавий-маърифий ва маданий ривожланишидаги аҳамияти" мавзусидаги тадқиқотлар асосида Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 10 июлдаги қарорига биноан магистратура мутахассисликларининг ДТС ва ўқув режалари қайта ишлаб чиқилди. "Давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш технологияларини яратиш, уларнинг шахс маънавий-маърифий ва маданий ривожланишидаги аҳамияти" (Б.Рахимов, Р.Ражаббоев, А.Умаров, Э.Қувондиқов), "Узлуksиз таълимнинг давлат таълим стандартларини яратиш технологияси" (Б.Рахимов, Э.Сейтхалилов, И.Махидов, Р.Ражаббоев, А.Умаров) номли 2та илмий-услубий ишланма таълим-тарбия жараёнига жорий этиш учун тавсия қилинди.

М.Бойметов). Ўқув қўлланма касб-хунар коллежларининг бино ва иншоотлар қурилиши тайёрлов йўналишида ўқитиладиган махсус фанлар, жумладан, "Ғишт ва тош териш ишлари технологияси" фани мазмунинидаги устувор жиҳатларга, фундаментал мавзуларнинг услубий таҳлиliga бағишланган. У бўлажак кичик мутахассисларни тайёрловчи касб-хунар таълими муассасаларининг ўқувчилари, ўқитувчилари мўлжалланган бўлиб, олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилари, бакалаврият ва магистратура талабалари ҳам фойдаланишлари мумкин.

Фундаментал тадқиқотлар дастурлари доирасида 2012—2016 йилларга мўлжалланган "Узлуksиз таълим ислохотларини амалга оширишнинг ижтимоий мониторинг илмий асослари" мавзусидаги лойиҳа бўйича "Таълим тизими бошқаруви жараёнининг мониторингини" номли монография нашр этишга тайёрланди (Ш.Жўраев, И.Мажидов,

минлаш масалалари) тўпламига Ривожлантириш маркази ходимларининг бта мақоласи киритилди.

Ижодий жамоанинг давлат грантлари асосида олиб бориладиган тадқиқотлар соҳасидаги фаолияти истиқболни таъминлаш учун Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш қўмитаси томонидан эълон қилинган инновация фаолиятини янада кенгайтириш мақсадида 2014-2015 йилларга мўлжалланган танловга таълим соҳасини ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган мавзудаги 5та лойиҳа тақдим этилди. Хулоса қилиб айтганда, Ривожлантириш марказида бажарилаётган илмий-техник лойиҳалар республикада таълим тизимини янада ривожлантиришга хизмат қиладди.

ЎЎТАХҲА ДАДАЕВ,
Олий ва ўрта махсус таълимини ривожлантириш маркази илмий котиби,
ҲАМИДУЛЛА НАЗАРОВ,
бўлим бошлиғи ўринбосари

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Алишер Навоий номидаги Самарқанд давлат университетида "Узлуksиз таълим сифати ва самарадорлигини оширишнинг назарий-услубий муаммолари" мавзусида илмий-амалий конференция бўлиб ўтди.

Мамлакатимиз олий ўқув юртлири профессор-ўқитувчилари, академик лицей ва касб-хунар коллежлари, умумтаълим мактаблари педагоглари иштирок этган анжуманда таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотлар ва уларнинг самаралари ҳақида сўз юритилди. Олий ва ўртамахсус таълим муассасалари, умумтаълим мактабларида узлуksиз таълим сифати ва самарадорлигини ошириш борасида олиб борилаётган ишлар таҳлил этилиб, илмий ва илмий-услубий ишланмалар, яратилган янги дарслик ва ўқув-қўлланмалари, ахборот-коммуникация ҳамда инновацион педагогик технологияларни ўқув жараёнига қўллаш юзасидан фикр алмашилди.

Конференцияда узлуksиз таълим тизими бўғинлари ўртасида узвийликни такомиллаштириш, чет тилларни ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш, электрон ахборот таълим ресурсларини яратиш, корпоратив ҳамкорлик доирасида бажарилаётган илмий ишларни муҳокама қилиш юзасидан таклиф ва тавсиялар баён этилди.

❖ Бухоро шаҳрида вилоят ҳокимлиги, прокуратураси ҳамда меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бошқармаси ҳамкорлигида меҳнат ярмаркаси ўтказилди. Унда 153 корхона, ташкилот ва муассаса 643 бўш иш ўринлари билан иштирок этди.

— Ярмаркада ўз мутахассислигини бўйича иш топганидан хурсандман, — дейди 2013 йилда Бухоро автомобил ва йўллар касб-хунар коллежини битирган Аҳтам Эргашев. — Замонавий тарзда жиҳозланган "Энергомарказ" очик акциядорлик жамиятида ишлайдиган бўлдим. Давлатимиз раҳбари томонидан биз ёшларга курсатилган эътибордан миннатдорим.

Ярмаркада 183 нафар фуқарога ишга жойлаштириш учун йўланма берилди.

❖ Хоразм вилоятида "Ёшлар — чекишга қарши!" лойиҳаси доирасида турли тадбирлар ўтказилмоқда.

Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими, Соғлиқни сақлаш вазирликлари, "Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати ва Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамиятлари федерацияси ҳамкорлигида ташкил қилинаётган тадбирларда ёшлар фаол иштирок этаётди.

"Ёшлар — чекишга қарши!" лойиҳаси ҳам ана шу ишларнинг мантикий давоми бўлиб, мавжуд қонунчилик юзасидан жамоатчилик назоратини таъминлашга қаратилган. Лойиҳа икки йўналишда — мактаб, академик лицей, касб-хунар коллежи ва олий таълим муассасаларида ташкил этилмоқда. "Тенгдош-тенгдошга" шиори остида мутахассислар, махсус тайёрланган тренерлар ёрдамида ўқув-семинари ва учрашувлар ўтказилмоқда. Махсус тайёрланган фаоллар гуруҳи томонидан тамаки ва алкоголь маҳсулотлари билан савдо қилувчи дўкон ва бозорларда тарғибот ишлари олиб борилаётди. Шунингдек, лойиҳа барчанинг диққатида бўлишини таъминлаш мақсадида савдо шохбчалари ва аҳоли гавжум жойларда махсус тарқатма материаллар тарқатилмоқда.

❖ Наманганда таълим жараёнига илғор педагогик технологияларни татбиқ этиш масаласига бағишланган ўқув-тренинг ўтказилди.

Давлатимиз раҳбарининг 2012 йил 28 майдаги "Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори ижроси юзасидан ташкил этилган тадбирда вилоятдаги академик лицей ва касб-хунар коллежлари раҳбарлари, педагог ходимлар иштирок этди.

Бир ҳафта давом этган тадбирда пойтахтдан келган профессорлар, малакали ўқитувчилардан иборат модераторлар гуруҳи янги илғор педагогик технологиялар бўйича машғулотлар ўтказди.

Ўқув-тренинг якунида педагоглар томонидан ишлаб чиқилган янги ўқув ишланмалари оммалаштиришга тавсия қилинди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз материаллари асосида тайёрланди.

Ҳамнафас яшамоқ бахти

Мамлакатимизда хотин-қизларнинг жамиятимизда олиб борилаётган кенг қўламли ислохотлар билан ҳамнафас ва ҳамқадам яшашлари учун алоҳида эътибор қаратилаётди. Ойиларимиз, юртимизнинг фазиси бўлган аёлларимизнинг ҳуқуқларини ҳар томонлама ҳимоя қилишга қаратилган саксонга яқин миллий ва халқаро миқёсдаги ҳужжатларнинг қабул қилингани фикримиз далилидир.

«Обод турмуш йили»да ўтган тўққиз ой давомида хотин-қизларимизни иш билан таъминлаш мақсадида 371,5 минг янги иш ўринлари яратилгани, уларнинг салкам 90 фоизи хусусий сектор ҳиссасига тўғри келиши, тижорат банклари томонидан тадбиркор аёлларга ажратилган микрокредитлар 499,5 миллиард сўмини ташкил этиши аёлларимизнинг жамиятдаги нуфузини ошириш, ижтимоий фаоллигини қўллаб-қувватлаш борасида бошланган ишлар изчиллик билан давом эттирилаётганининг тасдиғидир.

Худудий хотин-қизлар қўмиталари раислари ва ҳамкор ташкилотлар вакиллари иштирокида бўлиб ўтган «Хотин-қизлар ҳуқуқларини таъминлаш доимий эътиборда» мавзусидаги анжуманда ҳам юқоридаги фикрлар бот-бот тилга олин-

ди. Тизим фаолиятини янада жонлантириш, унинг давлат ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлигини кучайтириш, янги ғоя ва ташаббусларни илгари суриш, дастур ва ҳужжатларда белгиланган вазифаларни тизимли амалга оширишда ҳамкорлар ва қўйи бўғин раҳбарлари фаоллигини ошириш тадбирининг кун тартибидagi асосий масалалар қаторига кўтарилди.

— Хотин-қизларимизнинг Конституциямизда ўз ақсини топган ҳуқуқ ва бурчларимиз мазмун-моҳиятини теран англашлари, ҳуқуқий саводхонликка эга бўлишлари муҳим ўрин тутди, — дейди Хатирчи тумани хотин-қизлар қўмитаси раиси Меҳринисо Пирматова. — Мен 13 йилдан бўён шу вазифада иш юритаётган мутахассис сифатида бу жиҳатларнинг нечоғлик муҳим аҳамият касб этишини тажрибаларимда кўп кузатганман. Ана шундай кузатишлар асосида қўмитамиз ҳузурида «Ижтимоий мослашув маркази» ташкил этилди.

Тадбир доирасида Тошкент шаҳри маҳаллаларидаги илғор тажрибалар ўрганилди. Қўмитанинг фаолият мезонлари, ҳуқуқий асослари борасида семинарлар ташкил этилди.

Ойбуви ОЧИЛОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Ёшлар учун ҳафталик фестивалъ

«Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Андижон вилоят бўлими томонидан олий ўқув юртлири талабалари ҳамда академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқувчиларининг «Қадр-қимматим, таянчим ва ифтихоримсан, мустақил Ўзбекистон!» шиори остида ҳафталик фестивали ташкил этилди.

Фестивалъ Андижон давлат тиббиёт институтида «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси — мамлакат тарақиёти ва жамият фаровонлигининг ҳуқуқий қафолати» мавзусидаги илмий-амалий анжуман билан бошланди. Тадбирда олий ўқув юртлири профессор-ўқитувчилари, талаба-ёшлар ҳамда ҳуқуқ-тартибот идоралари вакиллари ўз маърузалари билан иштирок этди. Сўнгга «Қамолот» ЕИХ вилоят бўлими биносидан олий ўқув юртлирининг

билимдон ва зукко талабалари ўртасида вилоят ҳокими қубогини учун «Заковат» фестивали ўтказилди. Қизгин ва мурасиз кечган билимлар баҳсида Андижон қишлоқ ҳўжалиги институти талабалари ғолиб бўлди.

Андижон давлат университетининг хорижий тиллар факультетида «Соғлом авлод — келажак пойдевори» шиори остида футбол, баскетбол ҳамда волейбол бўйича мусобақалар бўлиб ўтди. Кўннинг иккинчи ярмида ёшларни давлат ҳоки-

мияти (қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти) тизимлари ва фаолияти билан яқиндан таништириш мақсадида фуқаролик ишлари бўйича вилоят суди биносидан очик мулоқот ташкил қилинди. Андижон қишлоқ ҳўжалиги институтида эса ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш, ОИВ/ОИТС, гиёҳвандлик, ичкиликбозлик, тамаки чекиш каби иллатларнинг олдини олиш мақсадида «Биз соғлом турмуш тарзи тарафдоримиз» акцияси ўтказилди. Акция давомида малакали мутахассислар билан учрашувлар, таниқли спортчилар иштирокида давра суҳбатлари уюштирилди.

Орифжон СИДДИҚОВ,
«Ma'rifat» мухбири

«Ҳазон брикетлари»

Энг яхши инновацион ғоя деб топилди

Пойтахтимиздаги Халқаро ҳамкорлик марказида «Энг яхши инновацион фикрлар» танловининг республика босқичи бўлиб ўтди.

Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ҳамда Ўзбекистондаги Британия кенгаши ҳамкорлигида ўтказилган танловда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар босқичида ғолибликни қўлга киритган 14та касб-хунар коллежи ўқувчиси ўзаро беллашди.

Етти йилдан бери ўтказилаётган танлов юртимиздаги касб-хунар коллежлари ўқувчиларининг бизнес соҳасида ўз иқтидорини намоён этишлари учун имконият яратиш, уларда тадбиркорлик, мулоқот ва режалаштириш кўникмаларини шакллантириш ҳамда фикр ва ғоя алмашинишига хизмат қилмоқда.

Зарафшон компьютер технологиялари коллежи ўқувчилари гипсдан бўртма портрет яратиш ва шу орқали тадбиркорликни йўлга қўйиш ғояси учун 3-ўринни қўлга киритишди. Тошкент ахборот технологиялари касб-хунар коллежи ўқувчиларига атроф-муҳитни озода сақлаш, кишиларни рағбатлантириш орқали чинқиндиларни тўплаб, қайта ишлаш ғояси учун 2-ўрин берилди.

Нукус ижтимоий-иқтисодий коллежи ўқувчиларининг экологияга зарар келтирувчи усул — ҳазонларни ёқиш ўрнига биобрикетлар, яъни ёнғили маҳсулоти ишлаб чиқариш бўйича берган таклифи ҳайъат аъзолари томонидан 1-ўринга лойиқ кўрилди.

Парвина ОМОНОВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

Илк изланишлар намоиши

кейинги муваффақиятлар асоси

Тошкент архитектура-қурилиш институти қошидаги академик лицейда иқтидорли ўқувчиларнинг ижодий ишларини намоиш этиш ва уларни қўллаб-қувватлаш мақсадида «Архитектура ва дизайн» кўргазмаси ташкил этилди. Кўргазмада академик лицей ўқувчиларининг портрет, натюрморт, ландшафт дизайни, қурилиш дизайни ва компьютерда лойиҳалаш ишлари тақдим этилди.

Тадбирда академик лицей директори Фафур Эшмонов ва бошқалар бундай кўргазмалар

янги иқтидорларнинг кашф этилиши, келажакда етук архитектор, қурилиш мутахассислари

бўлиб етишишида муҳим аҳамият касб этишини алоҳида таъкидлади. Кўргазма билан танишганлар ўқувчилар тайёрлаган ишларнинг ҳар бирида ёшларга хос яратиш завқи намоёнлигига гувоҳ бўлилар.

— Кўргазма бта лойиҳа билан ишти-

Ko'rgazma

рок этапман, — дейди 2-босқич ўқувчиси Тимур Абдурахмонов. — Замонавий архитектуранинг энг самарали жиҳатларини миллий меъморчилигимизнинг аънавий услублари билан уйғунлаштиришга ҳаракат қилдим. Шу билан бирга, бино томи ва пешайвонларнинг шаклида, хоналарнинг тузилишида ўзига хосликни таъминлашга интилдим. Устой-мураббийлар, мутахассисларнинг мен яратган моделларга юқори баҳо берганидан хурсандман.

Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ
олган сурат.

МАЪНАВИЯТ ТАРҒИБОТИ — КЕЛАЖАК ПОЙДЕВОРИ

Республика Болалар кутубхонасида "Йилнинг энг фаол маънавият тарғиботчиси" аънавий республика кўрик-танловининг халқ таълими тизими бўйича ғолибларини тақдирлаш маросими ўтказилди.

Тадбирда сўзга чиққанлар мамлакатимизда маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, ёш авлоднинг миллий қадриятлар асосида ватанга содиқ фарзандлар этиб тарбиялашга катта эътибор берилётгани, бу борада ушбу кўрик-танлов муҳим аҳамият касб этаётгани хусусида тўхталиб ўтдилар.

— Президентимизнинг 2006 йил 25 августдаги "Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш тўғрисида"ги қарори ижросини таъминлаш мақсадида ўтказиб келинаётган ушбу танловда иштирок этувчилар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда, — дейди Халқ таълими вазирлигининг маънавий-ахлоқий тарбия бошқармаси бошлиғи ўринбосари Жамолиддин Камолов. — 2008 йили танлов 200 нафар педагогнинг қамраб олган бўлса, жорий йил 2500дан ортиқ маънавият тарғиботчисининг билим ва тажрибалари синовдан ўтказилди. Кучли рақобат муҳитида кечяётган кўрик-танловга жорий йили янгиликлар киритилди, яъни 1-, 2-, 3-ўринларга қўшимча равишда олий ўрин ва турли номинациялар бўйича ҳам ғолиблар аниқланди.

Кўрик-танлов якунига кўра, Навоий вилояти Кар-

мана тумани халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими маънавий-ахлоқий масалалар шўъбаси мутахассиси Гулзода Жабборовна олий ўринни кўлга киритди. Бухоро шаҳридаги 18-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Дилфуза Мирфайёзова биринчи, Самарқанд шаҳридаги 45-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Хуршида Зиёдуллаева ва Термиз шаҳридаги 13-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Моҳира Чориева иккинчи, Жиззах туманидаги 4-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Рустам Тошпўлатов, Сергели туманидаги 300-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Умида Умарова, Янгйбозор туманидаги 1-мактаб директорининг маънавий-маърифий тарбия ишлари бўйича ўринбосари Шоира Рамазонова учинчи ўринга лойиқ қўрилди.

Шунингдек, "Энг фаол ҳамкор тарғиботчи", "Энг фаол ижодкор тарғиботчи", "Энг яхши тадбирлар ташкилотчиси", "Энг яхши оммавий ахборот воситалари тарғиботчи" номинациялари бўйича ҳам ғолиблар аниқланиб тақдирланди.

Дилшод КАРИМОВ,

"Ma'rifat" мухбири

Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.

ЯНГИ АВЛОД ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИ

Йилдан йилга мазмунан такомиллашиб бормоқда

Ўзбекистон давлат консерваториясида "Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифи — 2013" республика танлови ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

Айтиш жоизки, ушбу танлов бир неча йилдан буён ўқув адабиётлари муаллифларининг, таълим сифатини янада оширишга ўз ҳиссасини қўшаётган олим устозларнинг меҳнатини рағбатлантириш мақсадида аънавий тарзда ўтказиб келинмоқда. Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими вазирликлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Истеъдод" жамғармаси ҳамкорлигида ташкил этилган танлов уз-

луксиз таълим тизимини янги авлод ўқув адабиётлари билан таъминлашни такомиллаштиришга хизмат қилмоқда.

Тақдирлаш маросимида сўзга чиққанлар танлов натижаларига кўра нашр этилаётган ўқув адабиётларида юртимизда олиб борилаётган иқтисодий эркинлаштириш ва модернизациялаш ҳамда

ижтимоий, сиёсий, маънавий, ҳуқуқий ва бошқа соҳалардаги ислохотларнинг устувор йўналишлари қамраб олинишига эришилаётгани, айниқса, муаллифлар томонидан соҳа бўйича илм-фан, техника ва технологиянинг энг сўнгги ютуқлари ҳисобга олинаётгани таъкидланди.

Мазкур танловнинг нуфузи йил сайин ошиб, тайёрланаётган ўқув адабиётлари сифати такомиллашиб, мазмунан давлат таълим стандартларига мувофиқлиги таъминланмоқда. Бу, ўз навбатида, янги авлод ўқув адабиётларини яратишда иштирок этувчи муаллифлар гуруҳини шакллантириш ва уларнинг масъулиятини янада оширишга туртки бўлмоқда.

"Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифи — 2013" республика танловида жами 186 номдаги адабиётлар қатнашди. Натижаларга кўра, 60 дарслик ва ўқув кўлачма ғолиб деб топилди ва муаллифлари муносиб тақдирланди. Шулардан 20таси 1-ўрин, 21таси 2-ўрин ва 19таси 3-ўринни эгаллади. 26та дарслик ҳамда ўқув кўлачма муаллифлари рағбатлантирувчи ўринларга лойиқ қўрилди.

Бобобек МАХРАМОВ

В.ГРАНКИН олган сурат.

2013-yil — Obod turmush yili

Пойтахтимизда БМТнинг Болалар жамғармаси — ЮНИСЕФнинг «Дунё болаларининг аҳоли — 2013» глобал ҳисоботи тақдироти бўлиб ўтди. Ўзбекистон Республикаси болалар ижтимоий мослашуви маркази билан ҳамкорликда ташкил этилган тадбирда тегишли давлат, жамоат, халқаро ташкилотлар вакиллари, журналистлар иштирок этди.

БМТнинг Болалар жамғармаси — ЮНИСЕФ томонидан ҳар йили аънавий равишда ишлаб чиқилган дунёда болаларнинг аҳолига оид глобал ҳисоботнинг мавзуси бу йил имконияти чекланган болаларни жамиятга интеграциялаш масалаларига бағишланди.

Ҳисоботда қайд этилишича, бугунги кунда сайёрамизда 93 миллион ногирон бола ҳаёт кечирмоқда. Уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини, манфаатларини муҳофазалаш, таълим-тарбия бериш, саломатлигини яхшилашга қўмаклашиш жаҳон ҳамжамяти олдида турган долзарб вазифалардандир.

БОЛАЛАР МАНФААТИ — ДОИМИЙ ҲИМОЯДА

Тадбирда ЮНИСЕФнинг мамлакатимиздаги ваколатхонаси раҳбари Р.Фудерич, Республика болалар ижтимоий мослашуви маркази директори В.Алимова, Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари, хотин-қизлар қўмитаси раиси Ф.Абдурахимова ва бошқалар Ўзбекистонда ўсиб келаётган ёш авлодни ҳар томонлама етук, баркамол инсон этиб вояга етказиш, болалар саломатлигини асраш ва манфаатларини муҳофазалаш Президент Ислам Каримов раҳнамолигида амалга оширилаётган ислохотларнинг устувор йўналишларидан эканини таъкидлади.

Мамлакатимизда БМТнинг Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро конвенцияси ижросини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. 2008 йил 7 январда қабул қилинган «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни мазкур ишлар кўламини кенгайтиришда муҳим дастуриламал бўлаётир.

Ўзбекистонда амалга оширилаётган "Соғлом она — соғлом бола" миллий модели БМТнинг Минг-йиллик ривожланиш мақсадларига эришишнинг самарали стратегияларидан бири сифатида эътироф этилган. Юртимизда жаҳон андозалари даражасида барпо этилган бирламчи тиббий-профилактика тизими, она-бола скрининг хизмати касалликлар ва болалар ногиронлигининг олдини олиш, оилада соғлом фарзандлар туғилишини таъминлашга хизмат қилаётир.

Озиқ-овқат маҳсулотларини фойдали микроэлементлар билан бойитиш, иммунизация тадбирларини режа асосида ташкил этиш, болалар ўртасида витамин етишмаслигининг олдини олиш мақсадида саппелентация тадбирларини ўтказиш, ҳомиладор аёлларга бепул поливитаминлар етказиб бериш борасида амалга оширилаётган дастур ва лойиҳалар ўз самараларини бераётир.

Ногирон болаларни жамиятга интеграциялаш, уларнинг саломатлигини яхшилаш, ижодий қобилиятини юзага чиқаришга қўмаклашиш, ҳар томонлама тиббий-ижтимоий қўмак кўрсатиш ҳам доимий эътиборда. Мамлакатимизда бу борадаги вазифаларни ҳаётга татбиқ этишда давлат ташкилотлари қатори жамоат тузилмалари ҳам фаол иш олиб бораётир.

«Хар бир фарзанд — меҳр ва эътиборда» мавзусида тиббий ва ижтимоий акциялар ўтказиш аънавага айланган. Инклюзив таълим тизими тобора ривожланмоқда. Таълим муассасаларида имконияти чекланган болалар соғлом тенгдошлари қаторида таълим олиши учун барча қулайликлар яратилган. Мурувват уйлари, махсус таълим ва соғломлаштириш муассасаларининг моддий-техника базаси йилдан-йилга такомиллаштирилмоқда. Ногирон фарзанд тарбиялаётган оилаларга манзилли ижтимоий ёрдам кўрсатиш тизими шакллантирилган.

Тадбирда мамлакатимизда оналик ва болаликни муҳофазалаш, имконияти чекланган болаларни қўллаб-қувватлаш, бу борадаги қонуний асосларни янада такомиллаштириш, дунё болаларининг аҳолига оид глобал ҳисоботда илгари сурилган долзарб вазифаларни ҳаётга татбиқ этишда давлат, жамоат, халқаро ташкилотлар ва оммавий ахборот воситалари ҳамкорлигини кучайтириш юзасидан фикр алмашилди.

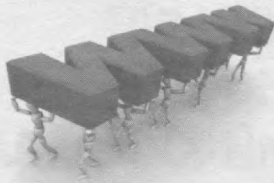
Б.ХИДИРОВА,

Ў.А. мухбири

Товар ва хизматларни қандай қилиб муваффақиятли сотиш мумкин? Ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда қай тариха самарали маркетинг кампаниялари уюштириш керак? Минимал харажат қилиб, максимал фойда олишда қандай оптимал усуллар мавжуд? Бугунги кунда ушбу масалалар ечими интернет, реклама ва бизнес ҳамкорлигига асос солди.

ИНТЕРНЕТ, РЕКЛАМА, БИЗНЕС

Бу ҳамкорлик истиқболли интеллектual мулкка таянади. Бошқачароқ айтганда, ўзига хос гоа ва лойиҳалар манбаи бўлган интернет замонавий бизнес келажагини таъминлайди. Бу борада технология оламида кўпчиликка маълум бўлган «Microsoft» корпорацияси асосчиси Билл Гейтснинг бир фикрини эслаш ўринли: «Тез орада Ер шарида фақат икки тур компаниялар мавжуд бўлади: биринчиси — интернет орқали бизнес қилувчи ва иккинчиси — бизнесдан чиққан компаниялар».

Ҳозир глобал тармоқда суткасига 7 миллион онлайн саҳифа пайдо бўлмоқда. «Бизнес акуларар» эса ўз эътиборини тобора бу янги, кам ўрганилган бозор сегментига қаратмоқдалар. Унда ишни ташкил қилиш учун миллионлаб доллар сарфланмоқда. Интернет-реклама-бизнес ўзаро ишончли ҳамкорга айланди.

Манфаатли мулоқот

Муносабатлар мулоқотларга таянади. Бугун томонлараро алоқа ўрнатиш воситаларидан бири — реклама. Маркетинг ва реклама соҳасида муваффақиятли тадқиқотлар олиб борган мутахассис Стюарт Жонсон «Network Marketing Lifestyles» журналига берган интервьюсида «Интернет-реклама-бизнес» ҳамкорлигининг ривожланиш босқичига уч тўқинчи тасниф беради.

Биринчи тўқинчи: бизнес — истеъмолчи учун. Бунда истеъмолчиларнинг интернет-дўконларга ташрифи кузатилади. Электрон тижорат ўнлаб миллионларни вужудга келтирди. Жумладан, www.amazon.com асосчиси Жеф Безос, «Dell Computers» компанияси раҳбари Майкл Делл онлайн хизматлар орқали катта даромадга эга бўлдилар.

Иккинчи тўқинчи: бизнес — бизнес учун. Глобал тармоқда креатив моделлар кириб келди. Эндиликда компаниялараро бизнес операциялар интернет орқали амалга оширила бошланди. Масалан, автомобил саноати гигантларидан бири «General Motors» ўзининг кўп сонли дилерлари билан интернет воситасида ҳамкорлик алоқасини йўлга қўйди. Натижада корпорация катта миқдордаги маблағ ва вақтни тежаш имконига эга бўлди.

истиқболли ҳамкорлик технологияси

Учинчи тўқинчи: Истеъмолчи — истеъмолчи учун. Бунда ишлаб чиқарувчилар харидор учун курашда рекламага миллионлаб доллар сарфлаётган босқич дейиш мумкин. Эндиликда маҳсулотлар кураши рекламалар курашига кўчди. Жараёни куйидагича тасвирлаш мумкин: интернетда пайдо бўлган минглаб рекламалар харидор нигоҳида абсурдга айланади. Чунки аудиториянинг идроки ошган, тажрибаси ўсган. Оқибатда истеъмолчи муайян маҳсулотни сотиб олишда ундан фойдаланиб кўрган бошқа бир истеъмолчи ахборотида қизиқади. Бундан яна тadbиркорлар фойдаланиб қолади. «Истеъмолчи — истеъмолчи учун» тизими ишлаш бошлайди. Бу борада ижтимоий тармоқлар жуда самарали воситадир.

Твитлар оқимида тафаккур эт

Микроблог бу — маълумотлари омма учун очик бўлган интернет хизмати. Бундай хизматларнинг энг машҳуurlаридан бири — «Twitter».

2006 йил 21 март. Кеч соат 18:50. Унча катта бўлмаган «Odeo» фирмаси. Фирма ходими Жек Дорси ишчилар учунгина хизмат қилиши кўзда тутилган, «Сен ҳозир нима қилаясан?» саволига 140та ҳарф билан жавоб бериш тизими лойиҳасини қоғозда қоралади. Бу «Twitter»нинг биринчи прототиби эди. Илк твит-SMS ҳам Дорси томонидан ёзилган: «Мен ҳозир «Twitter»имни созлаётман». Вақт ўтиб тизим такомиллашди, ўз логотипи ва аудиториясига эга бўлди, ҳақиқий брендага айланди. Бугун унинг юзери фойдаланувчиларини Ер шарининг исталган нуктасидан топиш мумкин.

Твит, кўпчилик ўйлаганидек, фақат 140 белгилли SMS-хизмат эмас. Сиз ёзган оддийгина твит бу — жуда қимматли ижтимоий медиа-маълумот, таҳлил, савдо. Бугун кунига ўртача 230 миллион твит онлайнга чиқмоқда. Тез орада бўндай маълумотлар учун бозор яратилди. Бундан биринчилардан бўлиб реклама агентликлари ва бизнес кишилари яхши танийдиган дистрибутор компаниялар — «DataSift» ва «Gnip» амалиётга татбиқ этди.

Ушбу бизнес қандай амалга ошади? Эслаб кўринг, кеча «Twitter»да дўстларингиз билан бўлган суҳбат чоғида бирор маҳсулот ёки компания ҳақида баҳслашдингиз. Ижобий ёки салбий фикрлар айтилди. Дўстлараро баҳс бўлгани боис самимий ва ошқора эди. Ёки сиз ўзинингизни қизиқтирадиган, эҳтиёжингиз учун зарур бўлган бирор маҳсулот ҳақидаги фикрингизни билдирдингиз. Дейлик, кўйлак, уни таърифлар экансиз, яшаш жойингиз

реклама агентликларига сотилади. Шундан сўнг айнан аудитория таърифлаган хусусиятларга эга маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Кўряписизки, глобал тармоқдаги суҳбатлар турли босқичлардан ўтиб, товар ва хизмат шаклида яна аудиторияга қайтиб келади. Натижада, истеъмолчи ўз эҳтиёжининг қондирилганидан мамнун, айни пайтда тармоқ ҳам, бизнес ҳам, манзилга тўғри етиб борган реклама ҳам. Бу «Истеъмолчи — истеъмолчи учун» таъминининг ҳар томонлама самарадор эканини кўрсатади.

Афзалликлар ва муаммолар

Интернет реклама анъанавий рекламалардан қандай афзалликларга эга? Биринчидан, намоёнлар сони ва вақти чегараланмаган. Шу билан бирга, реклама баннерини ишлаб чиқиш ёки ўзгариштириш вақти нисбатан қисқа. Тайёр баннерларни жойлаштириш учун қўшимча вақт ва маблағ талаб этилмайди. Иккинчидан, исталган бадиий ва аудиовизуал элементлардан фойдаланиш мумкин. Учинчидан, танланган истеъмолчилар гуруҳига мурожаат қилиш қулай. Тўртинчидан, реклама таъсири тез ва аниқ баҳолаш имконияти мавжуд. Бешинчидан, бир вақтнинг ўзида ички ва ташқи бозорга чиқиш мумкин.

Тadbиркорликка кенг йўл очилган мамлакатимизда ҳам интернет-реклама-бизнес ҳамкорлиги тез суръатларда ўсмокда.

Ўзбекистонда ҳозир миллий .uz зонасида рўйхатга олинган доменлар сони кундан-кун ошиб бормоқда. Барча миллий электрон дўконларимизнинг бугунги ҳолати ҳақидаги маълумотларни www.uz ва uzgeyting.uz саҳифаларидан олиш мумкин. Маълумотлар ёрдамида реклама берувчи ўзи учун керак веб-саҳифаларни ахтариб олиш имконига эга. Бугун бундан «Torg.uz», «GoldenPages», «Finmanconsalt», «Lex.uz» каби сайтларнинг электрон бизнес саҳифаларида самарали фойдаланиш мумкин.

Мамлакатимизда интернет-рекламанинг кенг оммалашishi йўлида бир қанча муаммо ва камчиликлар мавжуд. Ушбу ҳолатни Ўзбекистонда интернет-реклама бозорининг яқинда вужудга келгани, глобал тармоққа улашишда шаҳардан ташқари ҳудудларда айрим қийинчиликларнинг мавжудлиги, интернет-реклама фаолияти билан шугулланувчи, махсус билим ва кўникмаларга эга мутахассисларнинг етишмаслиги билан изоҳлаш мумкин.

Sharh

Ёки ҳамкорлик, ёки ҳеч нарса

Яхши маҳсулот ва хизматни интернетда самарали реклама қилиш учун қуйидаги тавсиялар ёрдам беради:

- Харидорга савол билан мурожаат қилинг (бу компаниянгиз фаолияти ёки ўз маҳсулотингиз билан боғлиқ саволлар бўлиши мумкин). Оддий мурожаатлар кўпинча жавобсиз қолади. Саволли мурожаатлар эса маҳсулот аудиториясини кенгайтиришга кўмак бўлади. Ўзаро мулоқотни яратин.

- Навбатдаги саҳифада ўша саволга тўғри жавобни эълон қилинг. Бу бора-бора ижодий диалогга айланади. Чунки инсон табиатида ўзининг ҳақ ёки ноҳақлигини билиш эҳтиёжи доимо ҳужирон. Шу сабаб маҳсулот аудиториядан чиққан янги тақлифлар билан бойиб боради.

- Рекламада маҳсулот ва хизматнинг бошқа муқобилларидан фарқ қилувчи жиҳатини яққол кўрсатинг. Аудитория ўхшаш маҳсулотлар сифатидаги фарқ қилувчи хусусиятларни билмас, нархлардаги тафовут орқали фарқлайди. Сизнинг маҳсулотингиз сифати рақобатчиникидан фарқи, аммо нархи бир хил бўлиши мумкин. Бироқ аксар аудитория уларни бир хил қабул қилади. Шу боис маҳсулотни тақдим этишни билмаслик сифатини оширишга сарфланган пул ва меҳнатни пучга чиқаради.

- Юмрдан фойдаланиш иш самарадорлигини оширади. Харидор билан мулоқотда у қадар жиддий бўлишга ҳожат йўқ. Харидорда кўпчилик реклама берувчилар унчалик иноватга олмайдиган ўзига хос хусусият бор — ижобий руҳий ҳолат. Харидор кеча ижобий руҳий ҳолатда бўлган маконига яна қайтиб келади. Рекламада ўрни билан юмрдан фойдаланиш қийинати олди-сотида жараёнидаги муносабатларга созлаб беради. Соғлом рақобат муҳитида ҳар бир миқозга катта кураш орқали эришилади. Мақсад эса нафақат миқозга эга бўлиш, балки бор миқозни ўшлаб туриш ҳам. Бунда симпатик муносабат яратиш учун харидорнинг қийинчилигига таъсир этиш жуда муҳим.

1970-йиллари дастлабки универмагларга асос солган бизнесмен Жон Вейнмэйкер бизнес ривожига рекламага катта баҳо берган эди. У илк бор газеталарда ўз дўконлари рекламаси учун жой сотиб олганида кўпчилик ажабланганди. Ҳозир бизнесменлар унинг «Мен реклама учун сарфлаётган маблағимнинг ярми ҳавога учмокда. Бироқ бу маблағнинг айна қайси қисми эканини билмайман», дея даромадли харажат ҳақида айтган фикрларини тез-тез такрорлашади. Базан яхши реклама қилинган маҳсулот ҳам бозорда ўрнини тополмайди. Бунга сабаб товарга талабнинг йўқлиги эмас, балки аудиториянинг нотўғри манзиллардан излагандир. Демак, масала яхши рекламани тўғри узатишда ҳам. Харидорни оммадан ажратган ҳолда кўришда ва қўзланган фойдани олишда бизнес рекламасагина эмас, бошқа турдаги имкониятларга ҳам муҳтож. Бу имкониятлар бугун бир сўз билан аталмокда — интернет.

**Қамола АБУЛҚОСИМОВА,
ЎЗМУ тадқиқотчиси**

ВИТАМИННИНГ ҲАМ
ОРТИҚЧАСИ ЗАРАРЛИ

Даниялик олимларнинг "National Cancer Institute" журналида чоп этилган мақолаасида келтирилишича, инсон организмда В12 витамини миқдорининг меъёридан ошиб кетиши саратон касаллигига чалиниш эҳтимолини оширади экан.

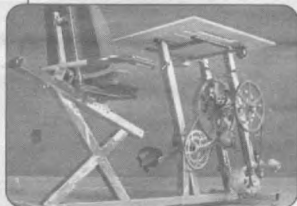
Орхус университети мутахассислари иштирокида олиб борилган махсус текширувда таналаги кобаламин миқдорини аниқлаш мақсадида тестлар олинди. Бунда 3336000 нафар бемор ва онкологик хасталикларга чалинмаган кишиларнинг касаллик варақаси кўздан кечирилди. Кузатиш жараёни 12 йил давом этди.

Натижалар шунки, инсон организмда В12 витамини миқдори ортиб кетиши саратон ривожланиши хавфини келтириб чиқарар экан. Шунингдек, бундай беморларда 5 йил давомида қон, жигар ва ўпка саратони ривожланиши эҳтимоли ҳам бир қанча юқори экани аниқланган.

Қизиги шундаки, тадқиқот муаллифлари қон плазмасида кобаламин миқдорининг ошиб кетишига таркибида В12 витамини мажбур озиқ-овқатларни истеъмол қилишнинг ҳеч қандай боғлиқлиги жойи йўқ, деб таъкидлашмоқда. Ҳўш, унда бундай витамини организмда қандай пайдо бўлади? Мутахассисларнинг фикрича, бунга шамолташ, грипп ва тумов каби хасталикларни ўз вақтида асоратсиз бартараф этмаслик сабаб бўлар экан.

ЭЛЕКТР ТАЪМИНОТИНИНГ
ЯНГИ УСУЛИ

Бунга қарангки, кўна кулоллик дастгоҳи олимларни бир-биридан ажойиб ихтиролар қилишга ундамоқда. Ана шундай антиқа топилмалардан бирича «New York Pedal Power» компанияси мутахассислари муаллифлик қилишди. Аниқроғи, фирма ходимлари бир стол атрофида ўтириб, шунчаки педални айлантириш орқали электр ишлаб чиқариш қуралмасини яратишди.

Бугун «Pedal Power» хорижий бозорларда мижозларга икки турдаги фойдали қуримани таклиф қилмоқда. «Биг Риг» ўриндик, иш столи, шунингдек, педал механизми, генератор ва ҳатто шундай педал айлантириш жараёнида ишлаб чиқарилган ортиқча электр энергиясини сақлайдиган батареяни ҳам ўз ичига олади. «Генний» эса ўз номи билан ихчам ва ҳамёнбоб маҳсулотдир.

Тўғри, электр ишлаб чиқарувчи педаллар ёрдамида қуримларни қувват олдириш ҳозирги кун учун янгилик эмас. Бироқ «Pedal Power» яратган моделлар самардорлик бобида харидорлар ақлини шошириб қўйиши турган гап.

Муаллифларнинг айтишича, бу кашфиёт ёрдамида нутубуни икки соат давомида ишлатиш, бир дақиқада қудуддан йигирма литр сув тортиш ёки маълум миқдордаги донни майдалаш имконияти мавжуд.

«Pedal Power» маҳсулотларининг ягона «айб»и — нархи бироз юқорилигида. Масалан, «Биг Риг»нинг мукамал модели қиймати 2000, «Генний» модели эса 650 долларга тенг экан. Аммо шунга қарамай, харидорлар мазий ва бугунги замон тафаккурини бирлаштира олган олимлар ихтироси маҳсулларини сотиб олишмоқда.

ИНСУЛТДАН СЎНГ
ҚАЙТА ТИКЛАНИШ
МУМКИН

Кўп ҳолларда инсулт «таъқиб»идан сўнг инсонлар ўз қўлларини бошқаролмай, қимирлама олмайд қоладилар. «Pemedium» наشريда ёзилишича, Миннесота университети бир гуруҳ олимлари бундай ҳолатларда қайта тикланишнинг ўзига хос усулини синаб кўришди.

Унинг асосини «виртуал қўллар» дастури ташкил этади. Қўлларини бошқаролмайдиган беморлар нейрокмпыютер интерфейс ёрдамида ишлайдиган машқларни бажариш имконига эга бўлишади. Қайта тикланиш кўриги давомида шифокор беморнинг қўлларини машқ қилириб, гўё ўзи мустақил ишлатаётгандек тасаввур ҳосил қилдиради. Бир вақтнинг ўзига, электродлар ёрдамида бош мия фаолияти мунтазам равишда мониторингга узатиб турилади.

Сўнг беморлар қўллар ҳаракатини таъминловчи бош мия тўқималарини секинлик билан уйғота бошлайди. Натижада интерфейс кўмагида виртуал қўллар қимирлайди. Ҳозирги кунга қадар бундай ўзига хос реабилитация усули 6 нафар беморда синовдан ўтказилди. Ҳар бир сеанс оралиғи 2 соатни ташкил этди.

Албатта, бу пайтда мутахассислар тадқиқот натижасини таҳлил қилиш учун бемор қўлларининг уч ўлчовли иллюзиясини яратишга уринишни баҳолаб боришди. Қувонарлиси, терапия машғулоти сўнггида беморлар 81 фоиз аниқлик билан виртуал қўлларини қимирлата олишган.

Олимлар мазкур тажрибани муваффақиятлар дечбаси деб ҳисоблаб, уни янада мукамаллаштириш учун кенг қўламда илмий тадқиқотлар олиб боришни режалаштиришмоқда.

ҚАЙ БИРИ КЎПРОҚ ХАВФ
ТУЎҚДИРМОҚДА?

Замонавий ҳаётни мобил воситаларсиз тасаввур этиб бўлмайди. Қўлаб одамлар бугун ҳатто бир нечта мосламдан, масалан: компьютер, ноутбук, мобил алоқада бир пайтда фойдаланишмоқда. Олимлар дисплей ва монитор қаршида доимий ишлаш кўз нурининг сезиларли даражада хиралашши ва чарчқ аломатларининг ортишига олиб келишини таъкидлашмоқда.

Инсон организми қанчалар бардошли бўлмасин, уяли алоқа қурilmалари ва компьютердан меъёрида фойдаланиш ва кўпроқ дам олиши керак. Яқинда Оксета университети олимлари тадқиқотлар олиб бориб, бундай техникалардан фойдаланишда муккасидан кетиш инсулты сабаб бўлишини аниқлашди.

Энг қизиги, мутахассислар касаллиқни келтириб чиқарувчи омилларни тадқиқ этиш вақтида муаммоларга волефрам сабаб бўлишини аниқладилар. Чиндан ҳам, ҳозирги замонавий технология воситаларида ушбу кимёвий унсур миқдори анча кўп. Нима учундир ишлаб чиқарувчилар унинг миқдорини бир меъёрга келтиришга эътибор қаратишмаяпти.

Сўнгги тадқиқотлар орқали инсон организмда айнан шу металл концентрациясининг ортинги инсулт ривожланиши хавфини ошириши исботланди. Айниқса, бу 50 ёшдан ошган инсонларга кўпроқ тааллуқли!

Шунингдек, мутахассислар ишлаб чиқариш жараёнидаги эътиборсизликлар тўғрисида металл қолдиқлари атрофга сочилиб, табиатни ифлослантираётгани ҳамда овқат ва ичимлик сувига тушаётганини ҳам илкор этмайд. Бундай бефарқлик оқибатида юрак-қон томир тизими хасталиклари кўпайиши мумкин.

ЎЗДЖТУ талабалари Парвина ОМОНОВА, Саидазиз АЪЗАМОВ ва Саидбобур МАКСУМОВ тайёрлади.

JUMLADA JAHON
yangiliklar o'zbekida

Флорида штатининг океан соҳиллари билан туташ ҳудуди яқинида Мексиканинг Форт-Лодердейл аэропортидан учган «Learjet 35» русумли самолёт қўлаб тушиши оқибатида тўрт нафар экипаж аъзосининг икки нафари ҳалок бўлган.

Жанубий Африка Республикасининг Дурбан шаҳри яқинидаги Тонгват қўриғида янги қўриқлаётган улкан савдо марказининг том қисми ўпирилиб тушиши натижаида бир киши ҳаётдан кўз юмган ва эллик нафар ишчи турли даражада тан жароҳати олган.

20 ноябрь куни Техас штатининг Хьюстон шаҳридаги хонадонлардан бирида кузатишдан навобатдаги отишма уч кишининг умрига зомин бўлган бўлса, икки киши оғир яралangan, шунингдек, ҳуқуқ-тартибот органи ходимлари мазкур хонадондан наркотик модда топилганини ҳам маълум қилган.

«Agence France-Presse»да хабар қилинишича, Япон денгизи қирғоғидаги соҳиллардан бирида тўртта сув ўтказмайдиган юк халтачасига солинган, қиймати 48 миллион долларга тенг 8 килограмм кокаин моддаси топилгани ҳақида Йокосука шаҳрида истиқомат қиладиган кекса фўқаро ҳуқуқ-тартибот органи ходимларига хабар берган.

«New Scientist» нашрида хабар берилишича, неандертал одамга хос қадимий ДНК вируслари бугунги одамлар генида 8 фоиз миқдорда топилган ва шифокор Жак Лензинг таъкидлашича, ушбу вируснинг бирор касаллик келтириб чиқариши ҳақида маълумот йўқ, лекин оқсил моддаси ишлаб чиқарилишига тўсқинлик қилиши аниқланган.

Тошкент қурилиш ва миллий ҳунармандчилик касб-ҳунар коллежи томонидан 2013 йилда Одилова Муяссар Алишер қизига берилган К 3175567 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети куйидаги бўш (вакант) ўринларга доцент, ўқитувчи лавозимларига танлов эълон қилилади:

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети куйидаги бўш (вакант) ўринларга доцент, ўқитувчи лавозимларига танлов эълон қилилади:

- психология кафедраси доцентлигига;
 - табиий йўналишлар бўйича чет тиллар кафедраси ўқитувчилигига.
- Танловда қатнашиш учун куйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:
- 1.Ректор номига ариза.
 - 2.Ишловчининг шахсий варақаси.
 - 3.Маълумоти, илмий даража, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари.
 - 4.Паспорт нусхаси.
 - 5.Илмий ишлар рўйхати (факультет илмий котиби томонидан тасдиқланган ҳолда).
 - 6.Малака ошириш тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси.
- Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой муддатда қабул қилинади.

Манзилгоҳ: Тошкент-174, Талабалар шаҳарчаси, ЎЗМУ, кадрлар бўлими. Тел: 246-03-92

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги 2013-2014 йилги «Президент арчаси» тадбири ўтадиган «Туркистон» саройини композицион безаш, Ўзбекистон Республикаси Президенти номидан бериладиган совғаларни жойларга (Тошкент, Сидарё ва Жиззах вилоятларига) етказиш ҳамда «Туркистон» саройининг олд қисмини ва совғаларни жойларга етказиб берувчи транспорт воситасини баннерлар билан байрамона безаш бўйича танлов ўтказилишини эълон қилади.

Танлов савдоларида Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган, сифат ва баҳо борасида рақобатбардош, мулкчилик шаклидан қатъи назар, барча юридик шахслар иштирок этиши мумкин.

Танловда иштирок этиш истагини билдирганлар Халқ таълими вазирлиги 2013 йил 29 ноябрь соат 15:00 га қадар ўз тақлифларини тақдим этишлари лозим. Кўрсатилган муддатдан кечикканларнинг мурожаатлари инобатга олинмайди.

Қўшимча маълумотлар учун куйидаги манзилга мурожаат қилишингиз мумкин:

100159, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5-уй,
Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги
Тел: (8-371) 239-10-23, 239-45-12,
Факс: (8-371) 239-13-43, 239-11-41

Ёши тахминан олтимишлардан ошган онахон бугун яна автобусдан қолиб кетди. Ташқари жуда совуқ, кун ўз ўрнини аллақачон зулматга бўшатиб улгурган, атрофни қалин қор қоплаган. Барча совуқдан қочиби, тезроқ иссиқ бошланасига етиб олиш ҳаракатида.

— Хар кунгидек ишдан яна кеч чиқибсиз-да, онахон. Келинг, сумкангизни кўтаришиб юбораман, — ташкилотга янги келган ёшгина йигит онахонни етаклади.

ҚАЛБИ БОЙ ИНСОН

— Барака топинг, болам. Мартабангиз бундан-да улғу бўлсин, — шундай дея ая пирни кўргандек қувониб кетди.

— Майли, дуони кейин қиламиз. Қайси тарафга юрасиз? Сизни таксига чиқариб юбораман. Энди автобус кутгандан фойда йўқ.

— Раҳмат, болам...

— Бир гап айтаман, хафа бўлмайсиз.

— Эшитаман, болам.

— Ўғлингизга қойил қолмадим. Шундай онасини кўчада қўйибди. Тагин, оғир меҳнатга ташлаб. Нафақангизни олиб, уйда ўтирсангиз бўлмайдим?

Энахон аянинг ичиди бир нима узилгандек бўлди. Вазиятни тушунтироқчи бўлиб оғиз жуфтлашга ҳам улгуролмай қолди: йигитча аллақачон такси гаплашиб, дарров темир улвога ўтказишга шайланганди.

Машина холани уйига эмас, гўё хаёллар оламига олиб кетарди. Муштира она ҳеч қачон ишдан қочмаган, фаррошлигидан ҳам нолимаган. У етти фарзанд кўрган, аммо биттасигина пешонасига сиққан, холос. Шу ёлғиз фарзанди соғлиги, фаро-

воллиги учун ҳам у ҳали тинган эмас. Ўғли ўттизга яқинлашиб қолган эса-да, Энахон ая учун ҳали ҳам бола, ҳали ҳам эҳтиёт қилмаса, Худо кўп кўрадигандек. Шуларни ўйлаб Энахон аянинг кўзига ёш айланди. Ая шу қадар матонатли эдики, кўзидаги ёш ҳам ундан истиҳол қилганча милтиллабгина оқарди.

Олти фарзандни ерга қўйган Энахон ая юрак-бағрини ҳам қўшиб кўмишга улгурганди.

Хаётдан умиди деярли қолмаганди. Еттинчи фарзандига ҳомиладор бўлган, суюнишни ҳам, куйинишни ҳам билмасди. "Яна ўлик туғилса-я". Ана шу хаёл унинг ич-этини емирадди. Худо додини эшитди, шекилли, ўғли чинқирганча дунёга келди. Яхши ниятлар билан исмини Бахтиёр қўйишди. Энахон ая турмуш ўртоғи билан фақат ҳалол лўкма едириб воёга етказишни мақсад қилишди. Отана Бахтиёрнинг яхши найчи бўлишини истадилар. Вақти-соати билан Бахтиёр яхши найчи бўлиб етишди. У ҳозир театрда ишлайди. Халқ тўй қилса, созанда дўстлари билан куй-қўшиқ ижро этиб ҳам туришди...

Энахон ая шуларни хаёлидан ўтказар экан, майда, оғир қадмллари дадиллашиб, оёқларига жон киргандек бўлди. "Ўғлим оддий найчи бўлса, бунинг нимаси ёмон? Асосийси, одам бўлсин, биронинг омонатига хиёнатни ўйламасин!". Хар гал кимдир дилини гаш қилса, ая ўзига-ўзи шу саволни қайтараверарди.

Shukrona

Уйга киргач, невараси атак-чечак қилиб кутиб олди. Дардлари сал бўлса-да, аригандек. Кўнглида бир дам осудалик ҳукм сурди. Эндигина ишдан келган ўғли онасининг кунора бўлаётган кайфиятини сезди, шекилли, шу гапларни такрорлади:

— Синфдошим Анвар бор эди-ку, дўхтирликка ўқиган. Шу кўнамизнинг бошида хусусий

шифохона очган. Унинг ишлари зўр, дангиллама ҳовлилари кўп. Эплабди, омадини берсин. Аммо хар кун бемор кўп келса экан, деб касалларнинг йўлига кўз тикиб ўтиради. Яна бир тенгдошим Азамат. Катта бизнесмен. Ўз йўлини топиб кетгандан хурсандмиз. Лекин у ҳам молни арзон олиб, қанча кўп ва қиммат сотсам, дейди. Мени ўз ўрнини топмади, деб ўқинманг, онам, онажоним. Биз одамларнинг фақат яхши кунигагина хизмат қиламиз ва ижромиз сўнгида "Тўйларингиз, яхши кунларингиз кўп бўлсин", деб тилак билдирамиз...

Энахон ая йилмади. Балки йилгай олмаганди. Лекин бир нарсани билди: боласи дунёга келганида умр йўлдоши билан қилган аҳди — нури дийдасини фақат ҳалол лўкма бериб ўлғайтиргани бугун мева берди. Фарзанди қалби бой Инсон бўлиб воёга етибди. Оналарга бундан ортқ яна нима керак? Муштира она ёруғ ниятлар ила хотиржамгина уйкуга кетди.

Соҳиба МУЛЛАЕВА

НИМАНГИЗНИ УНУТДИНГИЗ?!

Қўл кўтаргандим, «Жигули» келиб тўхтади. Манзилни айтиб, савдолаша бошладим:

— Қанчага олиб борасиз?

— От билан туя бўлармиди, укам! Ўтир, бир гап бўлар, — деди ҳайдовчи.

Йўлга тушдик. Уйга чўмганча тебраниб кетиб бораман. Ҳайдовчининг эса ҳаяжони ичига сиғмасди:

— Биласанми, ука?! — дея гап бошлади у. — Боя жуда зўр иш қилдим.

— Қандай иш? — Ҳам қизиқиш, ҳам савол билан унга қарадим.

— Сендан олдин, — дея давом этди ҳайдовчи, — чирчиқлик эр-хотин чиққанди. Айтишларича, ота ҳовлини сотиб, Тошкентдан уй олишгаётган экан. Уларни манзилга етказиб қўйиб, ортга қайтарканман, бирдан орқа ўриндиқдаги сумкага кўзим тушди. Минг бир хаёл билан очиб қарасам — ўрам-ўрам пул. — Ҳайдовчи оғир бир хўрсиниб қўйди.

— Бояги эр-хотин гап билан бўлиб, уйга аталган пулни унутиб қолдирибди. Хаёлимга нималар келмади, ука?! Бир кўнглим манави шалдироқ арава-нинг ўрнига янги «Нексия» ол, деса, бир кўнглим киракашлик қилиб юргандан кўра шу пуллари биз-несга ташла, дейди. Анча вақт нима қилишни билмай бошим қотди ва бирдан уй-жойсиз, пулсиз қолган эр-хотиннинг аҳволи кўз олдимга келди, кейин шартта машинани орқага буриб, ўша жойга қайтиб бордим.

...Эр-хотин катта қўчада сўппайиб, бир аҳволда турарди. Менга кўзи тушиши билан иккаласи ҳам йилгай юборди. «Тилла одам экансиз!» деб қўлимга юз минг тутқизишди. Хурсанд қайтарканман, ўзимда ажиб бир енгиллик ҳис қилдим, чунки отам бизни ҳалол лўкма бериб боққан-да...

Гап-гап билан бўлиб манзилга ҳам етиб келибмиз. Раҳмат айтиб тушиб қоларканман, киракаш ака оғохланганди:

— Қара, у-бу нарсангни унутган бўлма, тагин!..

Инсонлигини унутмаган замондошларимиз омон бўлсин!

Фурқат АЛИМАРДОНОВ,
ЎЗДСМИ талабаси

Afsus

қўлга олиш бўйича тезкор тадбир ўтказишди. Сценарий бўйича К.Ғиёсов ва А.Солиев 3000 бериб, қарзларидан воз кечишларини айтганда, индамай рози бўлди ва бошланисига 1000 доллар беришларини сўради. «Қолганини, майли, кейинчалик олиб келасизлар», деди.

Уйлаганлари амалга ошганига ишонч ҳосил қилган К.Ғиёсов ва А.Солиев Ўзбекистон Республикаси Бош қўлга олиш бўйича тезкор тадбир ўтказишди. Сценарий бўйича К.Ғиёсов ва А.Солиев 1000 долларни А.Бобоновнинг қабиласига олиб келишди. Кимёвий моддалар билан ишлов берилган купюраларни қўлга олган А.Бобонов воқеа жойида қўлга олинди. Қидирув пайти унинг иш жойидан, шунингдек, абитуриент А.Солиевнинг ҳужжатлари ҳам топилиди. Шу тариқа А.Бобоновнинг қилмишига икдор бўлишдан ўзга чораси қолмади.

... Суд барча ҳолатларни ҳисобга олиб, ҳукмини эълон қилди. Аммо гап А.Бобоновнинг қандай жазо олганида эмас. Гап инсонларни маънавият ва маърифатга чорлаши керак бўлган кишининг одамларни пора эвазига олий маълумотли қилишга ишонтиргани, бундай хунук ишдан тап тортмаганида. Бу сизга сеvimли ёзувчимиз Абдулла Қодирийнинг машҳур романида тасвирланган воқеаларни эслатамизми?..

Айтганча, А.Бобонов ҳали ҳамон шу соҳада фаолият олиб бормоқда. Ҳозир у кутубхоначи. Бу ўринда энди ортқча изоҳга ҳожат йўқ.

Зокир ИНОМОВ

Порахўрлик — нафақат давлат асосларига, балки бутун жамиятга катта зиён етказадиган энг хавфли жиноятлардан бири. Негаки, у кишиларда адолатга, келажаққа ишонч тўйгуларни сўнишига сабаб бўлади. Ҳалоллик, беғаразлик, ватанпарварлик каби эзгу тушунчалар маъносини йўқотади. Энди хизмат тақозосига кўра инсонларни айнан шундай эзгу сифатларга ундайдиган киши порахўрлик билан шугулланса, нима бўлишини тасаввур этиб кўринг. Одамлардан олий ўқув юртига ўқишга киришининг ёрдам бераман деб пора олаётганида Республика Маънавият тарғибот маркази масъул ходими Авлаёр Бобонов шулар ҳақида ўйлаб кўрмаган чоғи? Акс ҳолда, у судланувчи курсисидида ўтирмаган бўларди.

МЕҲРОБДАН ЧАЁН

Ҳаммасини А.Бобоновнинг укаси — Панжи бошлаган эди. У танишлари Комил Ғиёсов ва Айдар Солиевга таниш-билишлари ёрдамида ОЎЮга ўқишга киришти қўйишни ваъда қилди ва бу ишни масъул лавозимда ишлайдиган акаси кўмағида амалга оширишини айтиди. Тез орада унинг ташаббуси билан "мижоз"лар А.Бобоновга учрашдилар, Авлаёрбой куюқ ваъдалар бериб, ёрдамини аямаслигини таъкидлайди.

Бу вақтда ОЎЮларга қабул тест синовлари бўлиб ўтган эди, А.Бобонов масалани "суперконтракт"га илтириш йўли билан ҳал этишни ваъ-

да қилади. К.Ғиёсовнинг жияни Сардор Маҳмудовни Ўзбекистон Миллий университетининг иқтисод факультетига, А.Солиевни эса Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтига жойлаштириш керак эди. Бунинг учун А.Бобонов ОЎЮлар мавқеидан келиб чиқиб, К.Ғиёсовдан 5000, А.Солиевдан 3500 АҚШ доллари сўрайди. Кейин, бунча пулни бирданига топиш қийинлигини ўйлаб кўриб, аввалига 1000 доллардан беришларини айтиди. "Юқори мартабали амалдор"нинг қудратига ишонган "мижоз"лар унга айтилган пулни келтириб беришди.

Кун ортидан кунлар, ой ор-

тидан ойлار ўтди. А.Бобонов эса "суперконтракт"га қўшимча буйруқ чиқмаганлигини рўқач қилиб, ишни аччиқ ичкайди қўзади. Шу тариқа тўрт ой ўтгач, талабалик гувоҳномасини қўлга олишдан умидини узган абитуриентларнинг тоқатлари ток бўлиб, берган пуллари талаб қила бошлашди. А.Бобонов воқеалар ривожининг бундай тус олишига тайёр эмас эди — пуллари аллақачон сарфлаб юборган, энди

нима қилишни билмасди. Хар сафар пулни сўраб келишганида яна бий ойгина кутишларини сўради.

Пичоқ бориб суякка қадалган, К.Ғиёсов ва А.Солиев ваъдабоздан қасд олишга қарор қилишди. А.Бобоновга мурожаат этиб, К.Ғиёсовнинг Қашқадарё вилояти Чироқчи туманидаги бир касб-хунар коллежиди директор ўринбосари бўлиб ишлаётган қариндошининг шу коллежга раҳбар бўлишига ёрдам беришини сўрашди. Осонгина топишдан пулдан "тотинган" одам яна шундай имконият туғилса, уни қўлдан бой бергиси келмайди, албатта. Бу сафар

прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятлар ва жиноий даромадлари легаллаштириш билан курашиш департаменти Тошкент шаҳар бўлимига мурожаат қилишди. Аризада кўрсатилишича, Республика Маънавият тарғибот марказининг тарғиботчилар фаолиятини мувофиқлаштириш ва малакасини ошириш бўлими мудири А.Бобонов К.Ғиёсовнинг қариндоши коллеж директори лавозимида тайинланиши учун улардан 1000 доллар сўраган.

Бўлим ходимлари зудлик билан ишга киришиб, А.Бобоновни жиноят устида

МАҚСАДГА ҲАМОҲАНГ МЕҲНАТ

Спорт инсонни руҳан чиниктиради, жисмон камилликка етаклайди. Шунинг учун ҳам юртимизда спортни ривожлантиришга юсак эътибор қаратилмоқда. Бугунги ёшлар жуда кўп спорт турларини билишда ва мунтазам равишда шугулланиб, саломатлигини мустаҳкамлаш баробарида, турли мусобақаларда иштирок этади, дунёнинг кўплаб мамлакатларига саёхат қилади. Ана шундай қизиқарли спорт турлари орасида комбат-айкидоннинг ҳам ўз жозибаси бор.

Тошкент давлат техника университети қошидаги компьютер технологиялари академик лицейида ҳам республика ҳамда жаҳон чемпиони бўлган кўплаб ўқувчилар таълим олади. Мен ҳам шундай ўқувчилар билан бирга билим олаётганимдан фахрланаман. Биз учун яратилган кенг имкониятлар мева-сини ана шундай тенгдошларимнинг ютуқлари тимсолида кўраман. Буни қарангки, илгари фақат спорт мактаблари ёки жисмоний тарбияга ихтисослаштирилган таълим муассасаларидагина спортчилар етишиб чиққан бўлса, бугун исталган соҳага йўналтирилган

академик лицей ёки касб-хунар коллежларида спортчи ёшлар кўплаб топилади.

Шундай ўқувчилардан бири Муштарий Одилова яқинда уч карра Ўзбекистон чемпиони деган шарафли номга сазовор бўлди. Қолаверса, 2014 йили Италияда бўлиб ўтадиган жаҳон чемпионатида йўлланмани кўлга киритди.

Муштарий лицейимизнинг 2-босқич ўқувчиси. У биргина комбат-айкидо билан эмас, балки волейбол, сузиш, Шарқ яққаурашлари ва жанг санъати билан ҳам шугулланган. Тошкент шаҳридаги 242-умумий ўрта таълим мактабиди ўқит-

Иқтидорли yosh sportchi

ганда сузиш билан шугулланиб, кейин волейбол тўғрисида аъзо бўлган экан. Биласизми, спорт турлари бир-бирини тўлдирганини биргина Муштарийнинг муваффақиятлари мисолида ҳам кўриш мумкин.

У волейбол сирларини қисқа вақт ичида ўзлаштириб олди. Мактаб жамоаси сафиди «Умид ниҳоллари» спорт мусобақаларида қатнашиб, шаҳар босқичида фахрли ўринларни кўлга киритди. Доймо янгиликка интилувчан М.Одилова Шарқ яққаурашлари ва жанг санъатини ўзлаштиришга ҳам киришди. 2010 йили республика мусобақасида 1-ўринни кўлга киритди. Ҳар йили анъанавий тарзда ўтказилиб келинаётган «Тўмарис маликалари» кўрик-танловиди «Лато-фатли малика» номинацияси ғолиби бўлди. 2011 йилдан халқаро комбат-айкидо ассоциацияси аъзосидир.

Фаргона вилоятида

ўтган «Олтин водий» мусобақасида комбат-айкидо бўйича 1-ўринни эгаллади. Шундан сўнг Ўзбекистон чемпионатида ҳам тенгсиз деб топилди, яқинда ёшлар ва катталар ўртасида ўтказилган Ўзбекистон кубоги баҳсларида ҳам ғолиб бўлди. Муштарийнинг энг ёдда қоларли ғалабаларидан бири — комбат-айкидо бўйича илк бор Ўзбекистонда ўтказилган халқаро турнирда олтин ва кумуш медални кўлга киритгани эди. У айнан мазкур ютуғи орқали ўз орзуси — жаҳон чемпионати йўлланмасига эга бўлди.

Аллақачон тенгдошларида ҳавас уйғотган Муштарий чин маънода лицейимиз фахрига айланган ўқувчилардан биридир.

Юлдуз ўрмонова,
академик лицейининг 3-босқич ўқувчиси,
Зулфия номидаги Давлат мукофоти совриндори

РИБЕРИ ЖАРОҲАТ ОЛДИ

Франция ва «Бавария» клуби етакчиси, кўҳна қитъанинг энг яхши футболчиси Франк Рибери жаҳон чемпионати саралаш мусобақаси доирасида Украина терма жамоасига қарши кечган матчида (3:0) қовурғаларидан бирини синдириб олди.

Бу ҳолат эса

Германия чемпионатидаги турда Рибери майдонга тушолмаслигини ойдинлаштирди. Энг қизиқ, у бугун жамоасининг энг ақин таъкибчиси Дортмунднинг «Боруссия» клубига қарши сафарда ўтказилган драматик баҳсни ўтказиб юборди.

Хўсизча Риберининг қанчон майдонга қайтилиши ҳақида аниқ маълумот йўқ. Бироқ клуб расмий сайтида ёзилишича, Франк Европа чемпионати лигаси доирасидаги ЦСҚАга қарши учрашувда асосий тарбияга қайтилиши мумкин.

МУРОСАСИЗЛИК ЙЎҚОЛДИ

Норвегиялик Магнус Карлсен Ҳиндистонда амалдаги чемпион Вишванатан Анандга қарши шахмат тожи учун ўтказилаётган партияларнинг тўққизинчисини ўз фойдасига ҳал қилди.

Умумий ҳисоб — 6:3, норвегиялик гроссмейстер фойдасига. Бу ҳолат Вишванатаннинг имкониятларини янада камайтириб юбормоқда. Энди Карлсенга тенглашиши учун у қолган турларда фақат ғалаба қозониши керак. Чунки Магнус

жами 12 партиядан иборат мусобақанинг учта қарама-қаршилигини ўз фойдасига ҳал қилиб ўтганди.

9-партияда Ананд оқ дондада ўйнаганиди. 28-йоришда кўпол хатога йўл қўйди. Гарчи ҳали расман ғолиб аниқланмаган бўлса, Магнусни яқинлари шахмат тожи билан табриқлай бошлаган бўлса ажаб эмас. Ахир, у қолган уч партия давомида бор-йўли ярим очко олоса ҳам, 43 ёшли Вишванатанни таслим этади.

БИР ЙЎЛА УЧ РЕКОРД

Фигурали учиш бўйича Франция пойтахти Парижда кечган «Trophee Eric Bompard» турнирида канадалик спортчи Патрик Чан Фстал ғолиб бўлди. Эътиборлиси, у бир йўла учта рекорд ўрнатишга эришди.

У қисқа ва кичик тартибларда бўлган баллар хамда ўқувчи оқоси билан мавсум бошидаёқ барчанинг эътиборини ўзига тортиди.

Патрик Гран-при турнирининг Парижда кечган босқичида икки марта тўрт қисмдан иборат саралаш хамда бир мартадан уч қисмдан иборат каскад усулини ва учта ярим айланнишни ўз ичига олган аксель усулини амалга оширди.

Уч карра жаҳон чемпиони шу тарихда 196,75 балл тўплади. Қисқа дастурда эса 98,52 балл йиғиб, жами 295,27 очкога эга бўлди.

Иккинчи ўрин 18 ёшли япон спортчиси Юдзуру Ханьюга насиб қилди, америкалик Жейсон Браун эса кучли учловчи яқинлади.

ФУТБОЛ ВА ШАХМАТ

Футбол билан бугун дунёда қанча одам шугулланади? 50 миллионми, 100 миллионми? Ёки 300 миллиондир?

Шахмат билан-чи? FIDE президенти Кирсан Илюмжинов берган маълумотларга кўра, бугун Ер юзисида 500 миллиондан зиёд киши шахмат билан шугулланади. FIDE мутасаддилари бу кўрсаткичнинг ақин йилларда 1 миллиардга етказиш учун ҳаракат қилишмоқда.

Германия, Франция, Венесуэла, Россиянинг айрим ҳудудларида шахмат умумтаълим мактабларида фан сифатида ўқитилади. Шу йил баҳорда Озарбойжонда шахматни янада ривожлантириш бўйича давлат дастури қабул қилинди. Европада клублар ўртасида мамлакатлар ва қитъа биринчилиги йўлга қўйилганига анча бўлди. У ерда яна шахмат ва бокс элементларини ўзига бириштирган шахбокс деган янги спорт тури ривожланиб бормоқда...

Бугун бутун дунёда барча соҳаларда интеграция жараёнилари жадал суръатларда кечмоқда. Бусиз тараққиётга эришиш мумкин ҳам эмас. Фанлараро интеграцияни олиб кўринг: физикани математикасиз, кимёни физикасиз ёхуд физикани кимё ва математикасиз тасаввур қилиш мумкинми? Уларнинг интеграциясидан янги-янги фанлар, фан тармоқлари юзага келмоқда.

Хусусан, айна пайтда шахматни футболга татбиқ қилиш даври келди. Бир қарашда бу ғайритаъбиий туюлиши мумкин, лекин ўзингиз ҳам бир ўйлаб кўринг. Футбол — жамоавий ўйин. Майдонга тушган 11 ўйинчининг ҳар бирига маълум вазифа юкланади. Уларнинг индивидуал хатти-ҳаракатлари жамланганидан бир мақсадга йўналтирилган жамоавий хатти-ҳаракатлар мазмун-моҳияти келиб чиқади. Аслида эса, замонавий футболда бош мураббий шогирдларини майдон ташқарисида туриб бошқаради. Демак, ўйин тақдирини, футболчиларнинг учрашу-

волди руҳиятини бевосита мураббийнинг техник ва тактик маҳорати, тафаккури белгилаб беради.

Шахматда ҳам деярли шундай. Фақат бунда «футболчи»лар ролини фигуралар, «бош мураббий» ролини шахматчи, стадион вазифасини оқ-қора рангдан иборат шахмат тахтаси бажаради.

Шу ўринда бир жиҳатни алоҳида таъкидлаш жоизки, бугунги футболда жисмоний баркамоллик билан ақлий салоҳият, майдонни кўра олиш, рақибнинг заиф нуқталарини тез илгаш ҳамда шунга муносиб ҳужум ташкил этиш ва пировардида рақибни «мот қилиш» жуда муҳим аҳамиятга эга. Биласизми, ҳозирга келиб, футболчиларнинг зехни, алдамчи ҳаракатлари, ақли тўп узатмаларини юқори савияга олиб чиқиш учун фақат назарий футбол билимлари ва амалий машғулотлар камлик қилаяпти.

Шунинг учун ҳам футболчиларга шахмат билан шугулланиш зарурлигини англаб етган грецияликлар ажойиб тажрибага кўл уришди. Гап шундаки, «PAOK FC Academy» (Салоник) футбол академиясида ёш футболчилар учун янги машғулот тури — шахмат дarsлари жoriй этилди. Ҳозирча «PAOK FC Academy» клуби соҳиб, шу йили Салоник (Салоник) футбол академиясида ёш футболчилар учун янги машғулот тури — шахмат darsлари жoriй этилди. Ҳозирча «PAOK FC Academy» клуби соҳиб, шу йили Салоник (Салоник) футбол академиясида ёш футболчилар учун янги машғулот тури — шахмат darsлари жoriй этилди. Ҳозирча «PAOK FC Academy» клуби соҳиб, шу йили Салоник (Салоник) футбол академиясида ёш футболчилар учун янги машғулот тури — шахмат darsлари жoriй этилди.

лама, жумладан, спорт соҳалари бўйича кенг билимга эга бўлиши зарур. Шунинг учун PAOK клуби ёшлари дарс жадвалига шу йил 1 ноябридан бошқа фанлар қатори шахмат машғулотлари ҳам қўшилди.

Клуб мутасаддиларининг таъкидлашича, шахмат «маънавий-ахлоқий қадриятлар мустаҳкамланишига ёрдам беради, рационал тафаккурни, ижодкорлиқни ривожлантиради ҳамда хотира малакаларини яхшилайдди. Бундан ташқари, болаларнинг шахсий сифатларини — сабр-тоқат, қатъиятлик, концен-трация, ўзигини англаш, мағлубиятни кўтара олиш, рақибга нисбатан ҳурматда бўлиш хусусиятларини ривожлантиришга қўмаклашади. Маълумки, ҳар бир мураббий шогирдларида айнан шу хислатлар бўлишини хоҳлайди».

Яна шуни қўшимча қилиш мумкинки, шахмат доимий диққат-эътиборни талаб қилади. Кичкинагина хато ҳам мағлубиятга олиб бориши мумкин. Шунинг учун ҳам «шахмат воситасида болалар шахсий жавобгарлиқни ҳис этишни ўрганадилар. Ёмон натижа учун жавобгарлик бошқа кўплаб сабаблар билан боғлиқ ҳолда бутун жамоа зиммасига тушадиган жамоавий ўйинлардан фарқли ўлароқ, шахматда шунчаки омад омили деярли мавжуд эмас. Яқини натижа учун жавобгарлик фақат ва фақат шахматчининг ўзининг зиммасида бўлади. Шунингдек, шахмат «ҳалол ўйин» туйғусини, рақибга нисбатан ҳурматни тарбиялайди». Демак, ҳам спорт, ҳам санъат, ҳам фан сифатида тараққий этаётган шахмат улкан тарбиявий аҳамиятга эга. Бунинг бизнинг футболчилар, мураббийларимиз ҳам англаб етишса ёмон бўлмас эди.

Хусан НИШОНОВ

ЁНГИН ХАВФСИЗЛИГИ ОЙЛИГИДА ФАОЛ ҚАТНАШИНГ

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан, жoriй йилнинг 20 ноябридан 20 декабрга қадар мамлакатимиз миқёсида «Ёнгин хавфсизлиги ойлиги» ниҳоятда уюшқоқлик асосида ўтказилиши режалаштирилган.

Таълим-тарбия ва даволаш муассасаларида, маҳалла ва қишлоқ фуқаролар йиғинларида учрашувлар ташкил қилиниб, ёнгин хавфсизлиги

қоидалари тарғиб этилиши билан бирга, бу йўналишдаги мавжуд муаммолар муҳокама қилинмоқда. Айниқса, қишқи пайтлари хонадонларда юзага келиши мумкин бўлган ўт балосининг сабаблари, оқибатлари фуқароларга тушунтириб борилиши муҳим аҳамият касб этмоқда.

Хуқуқий онгни ва саводхонлиқни ошириш

ҳамда ёнгин хавфсизлиги қоидаларига риоя қилиш талабларини фуқароларга, меҳнат жамоаларига етказиш орқали келиб чиқиши эҳтимоли бўлган салбий ҳолатларнинг олди олинади.

Дилмурод ВАЛИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси ИИБ ЁХББ бўлим бошлиғи, подполковник

«Ma'rifat» ҳамда «*Учитель*»

УЗБЕКИСТАНА

газеталарига обуна бўлсангиз:

Таълим-тарбия соҳасига оид Ўзбекистон Республикасининг қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишлари билан тезкор равишда танишиб борасиз

Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, Ўрта махсус, касб-хуна таълими маркази томонидан узлуксиз таълим жараёнини такомиллаштириш мақсадида ишлаб чиқилган янги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларга ўз вақтида эга бўласиз

Барча ўқув фанлари бўйича бериладиган илғор методик тавсиялар, янги услублар ҳамда намунавий дарс ишланмаларидан машғулотларингиз самарасини оширишда фойдаланасиз

Республикада фаолият кўрсатаётган ҳамда хорижлик ҳамкасбларингизнинг таълим-тарбия соҳасида қўлга киритаётган улкан ютуқлари ва бой тажрибаларидан баҳраманд бўласиз

Мамлакатимиз ҳамда чет эллик мутахассис-олимлар, зиёлиларнинг ёш авлод маънавиятини юксалтириш, «оммавий маданият»нинг зарарли таъсирларидан ҳимоялашга қаратилган фикр-мулоҳазалари, амалий таклифлари маънавий-маърифий фаолиятингиз самарадорлигини оширишга хизмат қилади

Барча соҳалар бўйича мамлакатимиз ҳамда дунё илм-фани янгиликларидан барвақт хабар топасиз ва қизиқувчан ўқувчингизнинг ҳар қандай мураккаб саволларига тезкор жавоб бериш имкониятига эга бўласиз

Республикада таълим тизими ҳаётида рўй бераётган янгиликлар, воқеа-ҳодисалар ҳамда жойларда эришилаётган ютуқлардан доимий равишда хабардор бўлиб борасиз

Мамлакатимиз ва хориж майдонларида ўтказиладиган қизгин спорт мусобақалари натижаларидан тезкор хабар топасиз, ўз ўқувчиларингизнинг спорт, мусиқа ва санъат бўйича нуфузли халқаро тадбирлардаги муваффақиятлари ҳақида ўқиб, фахр ва гурур ҳиссини туясиз

Каламини қўлдан қўймай келаётган таниқли шоир, ёзувчиларнинг ва эндигина ижод оламига кириб келаётган умидли ёшларнинг янги асарларини биринчи бўлиб ўқиш бахтига муяссар бўласиз

«Ma'rifat» ва «Учитель Узбекистана» газеталари — Сизнинг минбарингиз!

Таҳририят томонидан мунтазам ўтказиб келинаётган «Фаслнинг энг яхши ижодкори» танловига тегишли номинациялар бўйича ижодий ишларингиз билан иштирок этиб, ўз фикр-мулоҳазаларингиз, тажрибаларингиз ҳамда амалий таклифларингизни ҳамкасбларингиз билан ўртоқлашиш, шу баробарида белгиланган мукофотга сазовор бўлишингиз мумкин!

«Ma'rifat» газетаси бўйича:

"Энг яхши мақола" — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
 "Оригинал бир соатлик дарс" — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
 "Сермазун саҳифа" — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
 "Энг яхши очерк ёки эссе" — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
 "Педагог-муаллимнинг долзарб материали" — энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
 "Қизиқарли интервью, суҳбат" — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
 "Жозибали сурат" — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
 "Самарали методик материал" — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;

"Тарбияга оид амалий таклиф" — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
 "Ўқилиш баъдий асар" — энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;
 "Воқеликка муносиб шарҳ" — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Ўзига хос янгилик" — энг кам ойлик иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Талаба-журналистнинг ёрқин публицистик иши" — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Энг сара таржима материали" — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Мазмунли таълимий бошқотирма" — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Ҳозиржавоб муштарий" ("Акс-садо") — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;
 "Энг яхши репортаж" — энг кам иш ҳақининг 1 баравари миқдорида.

«Учитель Узбекистана» газетаси бўйича:

"Лучшая разработка урока" — в размере трех минимальных зарплат;
 "Лучшая статья" — в размере трех минимальных зарплат;
 "Инновационный педагогический опыт, методика" — в размере двух минимальных зарплат;
 "Актуальное интервью, беседа" — в размере двух минимальных зарплат;
 "Хорошая новость" — в размере одной минимальной зарплаты;
 "Оригинальный фотоснимок, художественная работа" — в размере одной минимальной зарплаты;
 "Лучший материал студента-журналиста" — в размере одной минимальной зарплаты.

Ma'rifat

Наши курсатки:
 илмий обуна (жорий йилнинг 30 ноябрга) учун — 149;
 яқса обуначилар ва ташкилотлар учун — 150.

Учитель

Наши курсатки:
 илмий обуна (жорий йилнинг 30 ноябрга) учун — 216;
 яқса обуначилар ва ташкилотлар учун — 217.

Обуна «Матбуот тарқатувчи» ҳамда «Ўзбекистон почтаси» акциядорлик компанияларининг жойлардаги бўлимларида амалга оширишингиз мумкин.

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва о'rта махсус та'лим вазирлиги, Ўзбекистон Та'лим, фан ва маданият ходимлари касба уюшмаси Марказий Кенгаши.

Баш муҳаррир:
 Абдусамат РАҲИМОВ

Таҳрир ҳай'ати: Жуманазар БЕК-НАЗАРОВ, Бактиёр Дониё-РОВ, Фарух Жабборов (баш муҳаррирнинг биринчи о'ринбосари), Ҳусан Нисонов (баш муҳаррир о'ринбосари), Фарҳод Ризаев, Нурлан Усмонов (баш муҳаррир о'ринбосари), "Учитель Узбекистана", Мирзакарим Худдийев, Бактиёр Юқубов (мас'ул котиб), Алексей Чуканов (мас'ул котиб, "Учитель Узбекистана"), Са'дulla Ҳақимов.

Газета
 О'збекистон Матбуот ва ахборот агентлигига № 0067 рақам билан
 ро'yxatga olingan.

ISSN 2010-6436

ИНДЕКС: 149, 150. Г-1118.
 Тиражи 36388.
 Ҳажми 4 босма табоқ.
 Offset usulida bosilgan,
 qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat"dan materiallarni ko'chirib boshish
 tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi short.
 Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz
 qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
 Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: mas'ul kотиб — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-53-14, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda

erkin narxda

Dizaynerlar:

Liliya BINASHEVA,

Malohat TOSHOVA.

Navbachi muharrir:

G'olib BAHROMOV.

Navbachi:

Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

"Sharq" nashriyot-matbaa
 aksionerlik kompaniyasi
 boshmaxonasi.

Korxona manzili:

"Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy

УзА акун — 00.30

Topshirildi — 02.10